

Prawo i Sprawiedliwość

PROGRAM SAMORZĄDOWY

2010–2014

WOJEWÓDZTWO
PODKARPACKIE

Spis treści

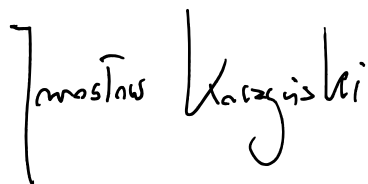
Wstęp	3
1. Analiza realizacji Programu Wyborczego na lata 2006 – 2010	5
2. Skutki działań koalicji PO–PSL dla Podkarpacia	7
3. Analiza uwarunkowań rozwojowych województwa podkarpackiego	9
1.1 Europejskie i krajowe uwarunkowania rozwoju regionalnego	9
3.2. Opis sytuacji społeczno-gospodarczej regionu	10
3.3. Atuty rozwojowe województwa podkarpackiego	11
3.4. Problemy rozwojowe województwa	12
5.5. Wizja zrównoważonego rozwoju województwa podkarpackiego do 2020 roku	13
4. Obszary priorytetowe Samorządowego Programu PiS Rozwoju Województwa	16
4.1. Cel główny Samorządowego Programu PiS Rozwoju Województwa	16
4.2. Edukacja	21
4.3. Promocja i ochrona zdrowia	21
4.4. Kultura i ochrona jej dóbr	24
4.5. Pomoc społeczna	27
4.6. Polityka prorodzinna	32
4.7. Rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich	34
4.8. Zagospodarowanie przestrzenne	37
4.9. Ochrona środowiska	40
4.10. Gospodarka wodna i ochrona przeciwpowodziowa	42
4.11. Infrastruktura transportowa	44
4.12. Sport i kultura fizyczna	46
4.13. Bezpieczeństwo publiczne	49
4.14. Przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja lokalnego rynku pracy	50
4.15. Gospodarka oparta na wiedzy	52
4.16. Polityka regionalna i fundusze europejskie	59
4.17. Administracja	61
5. Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej	63
6. Krajowe programy i regionalny program operacyjny	65
7. Polityka miejska a rozwój metropolitalny Rzeszowa	69

Wstęp

21 listopada Polacy wybiorą nowe władze samorządowe wszystkich szczebli od gmin poprzez miasta i powiaty po sejmiki wojewódzkie. Prawo i Sprawiedliwość z pełnym zaangażowaniem bierze udział w tych ważnych dla Polaków wyborach. Przedstawiamy naszych kandydatów na prezydentów, burmistrzów, wójtów, radnych gminnych, powiatowych i wojewódzkich. Są wśród nich zarówno ci, którzy już skutecznie pełnili te funkcje, jak i wielu nowych, często młodych ludzi, pragnących służyć swym lokalnym społecznościom. Chcemy, aby w samorządach wszystkich szczebli było jak najwięcej osób kompetentnych, uczciwych, potrafiących wsłuchiwać się w oczekiwania swych współmieszkańców i rozumiejących potrzeby ludzi, których będą reprezentować.

Wszystkich kandydatów Prawa i Sprawiedliwości łączy program samorządowy adresowany do wszystkich ludzi, nastawiony na rozwiązywanie ich codziennych problemów, niezależnie od miejsca ich występowania. Polska równych szans to kraj, który nie może być podzielony na obszary coraz bogatsze i pozostające w tyle – najczęściej małe miasta i wsie. Dla przedstawionej w programie polityki rozwoju ważne są wszystkie regiony, wszystkie gminy i miejscowości.

Rozwinięciem ogólnopolskiego programu samorządowego jest 16 propozycji programów wojewódzkich. W ten sposób rozpoczynamy debatę samorządową, do udziału której zapraszamy wszystkich mieszkańców regionu.

Opracowali:

Władysław Ortyl – Koordynator Zespołu

1. Piotr Babinetz
2. Wojciech Buczak
3. Zygmunt Cholewiński
4. Zbigniew Chmielowiec
5. Jerzy Cypryś
6. Ewa Draus
7. Kazimierz Gołojuch
8. Jan Gancarski
9. Mieczysław Golba
10. Marek Kuchciński
11. Robert Kultys
12. Andrzej Matusiewicz
13. Kazimierz Moskal
14. Władysław Ortyl
15. Stanisław Ożóg
16. Waldemar Pijar
17. Zdzisław Pupa
18. Tomasz Poręba
19. Mirosław Przewoźnik
20. Anna Pakuła – Sacharczuk
21. Alicja Strojny
22. Waldemar Szumny
23. Andrzej Szlachta
24. Adam Śnieżek
25. Bogdan Rzońca
26. Małgorzata Wajda
27. Krystyna Wróblewska
28. Kazimierz Ziobro
29. Alicja Zajęc

Konsultacje przeprowadzone zostały z udziałem: prof. Leszek Woźniak, prof. Czesław Puchalski, prof. Waldemar Paruch, prof. Sławomir Snela, prof. Łukasz Węsierski, dr Józef Grzybowski, dr Przemysław Maj, dr Sławomir Solecki.

Rzeszów 2010

Analiza realizacji Programu Wyborczego na lata 2006 – 2010

Program Rozwoju Województwa Podkarpackiego, którym kierowali się członkowie Prawa i Sprawiedliwości w kończącej się kadencji, został w dużej części zrealizowany. Jest kilka istotnych obszarów i zadań, które były poza zasięgiem decyzyjnym samorządu wojewódzkiego jak i możliwością oddziaływania Klubu Radnych PiS oraz Podkarpackiego Zespołu Parlamentarnego Prawa i Sprawiedliwości. Pamiętajmy, że działania wdrożeniowe obejmowały dwa etapy: w pierwszym władzę sprawował Rząd Prawa i Sprawiedliwości, jesień 2005 do jesieni 2007 roku, nastąpiła wówczas decentralizacja wdrażania funduszy europejskich, mieliśmy do czynienia z korzystnymi wskaźnikami podziału środków, umieszczono na listach indykatywnych liczne projekty Podkarpacia; drugi etap to czas rządów PO – PSL, od jesieni 2007 roku do dziś, etap drastycznych ograniczeń funduszy dla Podkarpacia oraz skreśleń z list indykatywnych wszystkich projektów przeciwpowodziowych i środowiskowych.

Województwo podkarpackie przez cały okres obecnej kadencji Sejmiku Województwa Podkarpackiego kierowane było przez Zarząd, w którym większość stanowili członkowie Prawa i Sprawiedliwości. Szczególną rolę w realizacji Programu odegrało wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego, jak i odważne decyzje Zarządu Województwa dotyczące uruchomienia inwestycji bez czekania na uruchomienie finansowania z UE. Regionalny Program Operacyjny mimo opóźnionego uruchomienia, niezależnego do końca od władz województwa jest na dziś poprawnie wdrażany i osiąga dobrą pozycję w kraju wg wydatkowanych środków, jak i kontraktacji projektów.

Oceniając realizację programu, należy pamiętać, że wizja rozwoju województwa podkarpackiego była zarysowana w programie i obejmowała więcej niż dwie kadencje samorządu województwa, czyli okres do 2020 roku.

Odczytując realizację głównych priorytetów programu z 2004 roku, można dojść do niżej przedstawionych konkluzji.

Funkcjonowanie uczelni, specjalnych stref ekonomicznych, parków przemysłowych wspieranych przez projekty finansowane z funduszy europejskich poprawiły konkurencyjność regionu podkarpackiego w skali międzynarodowej i pokazały miejsca z wysoce innowacyjną gospodarką. Szczególną rolę w pozyskiwaniu inwestorów krajowych i zagranicznych odegrały specjalne strefy ekonomiczne oraz parki przemysłowe i technologiczne.

Wzrósł standard usług publicznych świadczonych przez samorządy, chociaż sytuacja ochrony zdrowia, a zwłaszcza jej sytuacja finansowa, pozostawia wiele do

życzenia. To jedna z bardziej negatywnych sytuacji w usługach publicznych świadczonych przez samorządy.

Nastąpiła poprawa czystości środowiska naturalnego, pomimo niezrozumiałych decyzji rządowych związanych z usunięciem z list intrykatywnych projektów środowiskowych. Walory krajobrazowo-przyrodnicze nie tylko zachwycają, ale są także pielęgnowane i wykorzystywane turystycznie. Służy temu także realizacja projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego.

Nie zrealizowano, a nawet nie rozpoczęto wdrażania projektów z zakresu ochrony przeciwpowodziowej. Zawarte one były w przeciwpowodziowym Programie Ochrony Górnej Wisły, który przygotowany został przez rząd Prawa i Sprawiedliwości. Wszystkie projekty zostały skreślone przez obecny Rząd z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Przywrócono zaledwie dwa, ale nie mają one charakteru spójnego z całą ochroną przeciwpowodziową w województwie. Każdego roku powódzie weryfikują te błędne decyzje.

Województwo niejednokrotnie było pomostem między wschodem a zachodem Europy. Relacje te są w większości wynikiem podpisywanych umów o współpracy przez samorząd województwa. Te relacje – przynajmniej co do znaczenia w odniesieniu do spraw gospodarczych – maleją w stosunku do partnerów z Ukrainy.

Coraz silniejsze uczelnie, ośrodki naukowe, rozwijając partnerskie relacje z wiodącymi ośrodkami naukowymi Europy Zachodniej i Środkowowschodniej, stają się ambasadorami Podkarpacia w Europie i na świecie.

Mieszkańcy Podkarpacia to dynamicznie rozwijający się kapitał ludzki o coraz wyższym poziomie wykształcenia i wyspecjalizowanych kwalifikacjach.

Nie udało się w pełni zrealizować i ukształtować społeczeństwa informacyjnego, wykorzystującego w codziennym życiu nowoczesne technologie teleinformatyczne. Spowodowane to jest znacznymi opóźnieniami w realizacji budowy światłowodowej sieci szkieletowej z Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej.

Dziś także nie możemy zapomnieć o stanie realizacji dwóch strategicznych dróg Podkarpacia tj. autostrady A4 i drogi ekspresowej S19. Są tu duże opóźnienia i zaniechania, szczególnie jeżeli chodzi o drogę ekspresową S19, której realizację na najważniejszym odcinku tj. Lublin – Rzeszów z punktu widzenia rozwoju relacji gospodarczych w Polsce Wschodniej zaniechano na bliżej nieokreślony czas.

Skutki działań koalicji PO–PSL dla Podkarpacia

Jednoznacznie należy stwierdzić, że obecna koalicja rządząca nie przyczyniła się do poprawy sytuacji Podkarpacia, a były i takie decyzje, które w zdecydowany sposób należy ocenić pejoratywnie. Miały bowiem negatywne skutki społeczne, gospodarcze oraz w sferze usług publicznych, które są zadaniami samorządu. Dotyczy to drugiej części funkcjonowania samorządu po zmianie ekipy rządzącej na koalicję PO-PSL.

Należy wymienić takie obszary jak:

- ochrona zdrowia,
- bezpieczeństwo przeciwpowodziowe,
- ochrona środowiska,
- infrastruktura transportowa (drogowa i kolejowa),
- działania budżetowe,
- wsparcie instytucjonalne.

Brak działań w kierunku zwiększenia środków na ochronę zdrowia jak i brak zapłaty za nadwykonania usług przyczynia się do pogorszenia jakości i dostępności do tych zagwarantowanych konstytucyjnie usług publicznych. Znajdujące się do tego czasu w nie-najgorszej sytuacji finansowej szpitale Podkarpacia zaczęły coraz bardziej się zadłużać.

Skreślenie przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego projektów dotyczących zabezpieczenia przeciwpowodziowego jeszcze raz przyniosło opłakane skutki dla społeczeństwa i gospodarki. (skreślono wszystkie projekty z list indykatywnych PO – Infrastruktura i Środowisko, a wszystkie były w rządowym Programie Ochrony Przeciwpowodziowej Górnej Wisły). Po raz kolejny rzeczywistość zweryfikowała tę pochopną decyzję. Ta sama sytuacja dotyczy skreśleń z list indykatywnych wszystkich projektów związanych z ochroną środowiska. To są gorzkie prawdy, które należy przypominać. Niespełnienie zobowiązań europejskich wynikających z traktatu akcesyjnego przejął na siebie rząd.

Nie można dziś powiedzieć, kiedy znikną problemy z główną infrastrukturą drogową i kolejową. Mogły one znaleźć rozwiązanie w odniesieniu do dwóch najważniejszych osi rozwoju województwa tzn. północ – południe i wschód – zachód. Zadania związane z infrastrukturą drogową w dwóch najważniejszych inwestycjach, czyli A4 i S19, nie są zrealizowane. Dotyczy to również infrastruktury kolejowej na tych dwóch kierunkach, a w szczególności połączenia pasażerskiego stolicy województwa z Warszawą.

Wszystkie wymienione zadania i ich pozytywna realizacja byłaby możliwa w przypadku wspólnego zabiegania o finanse województwa na etapie prac nad budżetem

państwa. Tego niestety zabrakło. Prawo i Sprawiedliwość właściwie w osamotnieniu walczyło o niezbędne środki dla Podkarpacia.

Nie zostały wybudowane nowe przejścia graniczne wraz z punktem odpraw fitosanitarnych, chociaż służby poprzedniego wojewody przygotowały niezbędną dokumentację.

Koalicja rządząca nie zapobiegła dalszej deprecjacji instytucji państwowych i publicznych na Podkarpaciu. Przykładem jest tu przeniesienie siedziby okręgowego oddziału PZU do Lublina, czy ciągłe zmieniające się zamiary co do siedziby firm energetycznych.

Ta restrykcyjna polityka względem Podkarpacia i Polski Wschodniej jest już dziś realizowana. Jest realizowana niezależnie od tego, że nie obowiązuje na dziś Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego z modelem polaryzacyjno-dyfuzyjnym, a który nakazuje wspieranie silnych ośrodków przemysłowych aglomeracji jako jedynych zdolnych do szybkiego rozwoju gospodarczego. Taka jest terażniejszość, ale przyszłość jest jeszcze większym zagrożeniem w tym obszarze dla Polski Wschodniej.

Polityka prowadzona przez obecnych rządzących – koalicję PO – PSL – w odniesieniu nie tylko do Podkarpacia, ale również innych województw, jest zaprzeczeniem europejskiej polityki spójności. Podkarpacie nie musi i nie może być Polską B na mapie rozwoju społeczno – gospodarczego kraju. Przesądzają o tym olbrzymi, przepiętny patriotyzm i oparty na wartościach chrześcijańskich, potencjał ludzki, bezcenne walory przyrodnicze z Bieszczadami na czele, dobre podstawy rozwoju nowoczesnego przemysłu w postaci Doliny Lotniczej, prężnie rozwijające się wyższe uczelnie. Rozwój tego regionu wymaga jednak realizacji szeregu dużych zadań rządowych, które wyrównają istniejące dysproporcje zwłaszcza w zakresie dostępności komunikacyjnej czy zabezpieczenia przeciwpowodziowego. Szereg decyzji w tym zakresie podjętych bądź wszczętych zostało za rządów Prawa i Sprawiedliwości, chociażby w kwestii zapewnienia finansowania budowy autostrady, rozbudowy Lotniska w Jasionce, czy modernizacji bazy naukowo-dydaktycznej wyższych uczelni. Nie można jednak na tym poprzestać. Nie można też podejmować, tak jak to się niedługo stało za rządów obecnej koalicji PO – PSL, działań pozornych i wręcz szkodliwych dla rozwoju i bezpieczeństwa regionu.

Analiza uwarunkowań rozwojowych województwa podkarpackiego

Europejskie i krajowe uwarunkowania rozwoju regionalnego

Zasadniczy wpływ na dynamikę rozwoju regionów ma kształt polityki regionalnej, realizowanej na poziomie władz krajowych, jak i polityki intraregionalnej, realizowanej na poziomie władz regionu. Polityka gospodarcza oraz wdrażany na szczeblu ogólnokrajowym model polityki rozwoju regionalnego tworzy ramy, w których funkcjonuje gospodarka regionalna oraz realizowana jest polityka rozwojowa poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego.

W kontekście powyższych uwag za szczególnie istotne z punktu widzenia możliwości wykorzystania szans rozwojowych województwa podkarpackiego należy uznać właściwe określenie przez władze państwa priorytetów rozwojowych. W odniesieniu do polityki wobec regionów niezwykle istotne jest podejmowanie działań z zakresu tworzenia i rozwijania infrastruktury transportowej, tworzenia ram dla ładu przestrzennego kraju oraz wypracowanie optymalnych instrumentów finansowania regionalnych i lokalnych projektów ze środków pochodzących z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Rozwojowi obszaru regionu podkarpackiego sprzyja nadgraniczne położenie województwa, będącego najbardziej wysuniętym na południowy wschód obszarem Polski. Graniczenie z Ukrainą i Słowacją stwarza szanse rozwojowe w dziedzinie transgranicznych relacji gospodarczych oraz w obszarze wykorzystania funkcji tranzytowych. Należy pamiętać, iż to oddziaływanie straciło na znaczeniu po naszej akcesji do UE.

Kluczowe znaczenie dla rozwoju regionu i uzyskania przez województwo podkarpackie silniejszej pozycji na tle innych regionów kraju będzie miało wzmocnienie funkcji metropolitalnych Rzeszowa.

Na Podkarpaciu krzyżują się korytarze komunikacyjne o znaczeniu międzynarodowym na osiach zachód – wschód oraz północ – południe, mające zasadnicze znaczenie dla europejskiej sieci transportowej.

Samorząd Województwa Podkarpackiego musi być wiodącym ośrodkiem w zakresie kreowania opinii i oddziaływania na rzecz utrzymania i rozwijania przez Unię Europejską zasad polityki spójności przynajmniej na dotychczasowym poziomie i z zastosowaniem dotychczasowych instrumentów. To oddziaływanie musi także dotyczyć Rządu w kontekście niekorzystnych zapowiedzi wynikających z przyjętej Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego. Kontynuacja na podobnym poziomie

interwencji, specjalnego instrumentu, jakim jest Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej, przy aktualnej polityce obecnego rządu nie jest przesądzona.

Oceniając głosy zewnętrzne, należy mieć na uwadze (pojawiające się w pracach Banku Światowego) opinie (często cytowane przez Komisję Europejską), które lansują korzyści wynikające z koncentracji uwagi na silnych ośrodkach, kwestionując efektywność wspierania regionów o niskim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego.

Przeniesienie do polskich dokumentów strategicznych takich założeń, oznaczać może zakwestionowanie celowości podejmowania dalszych działań w Polsce Wschodniej.

Opis sytuacji społeczno-gospodarczej regionu

Region podkarpacki przypomina pod względem wielkości obszaru brytyjski Eastern Scotland, francuski region Basse-Normandie i województwo kujawsko-pomorskie. Liczy ponad 2 mln mieszkańców i zajmuje pod tym względem 70 miejsce w UE.

Z punktu widzenia poziomu rozwoju społeczno – gospodarczego zajmuje w unijnym rankingu 261 miejsce na 272 regiony wspólnoty europejskiej.

Województwo podkarpackie zajmuje powierzchnię 17 844 km², co stanowi 5.6% powierzchni kraju i daje 11. miejsce wśród wszystkich województw. Na koniec 2009r. zamieszkały był przez 2 102 tys. osób, co stanowiło ok. 5,5% ludności kraju (9. miejsce w kraju), średnia gęstość zaludnienia wynosiła 118 osób na 1 km² (7 miejsce w kraju). Na Podkarpaciu w miastach zamieszkiwało 40,9% populacji – jest to najniższy wskaźnik urbanizacji w kraju.

Na terenie województwa znajduje się 45 miast i 1530 sołectw, 159 gmin, 21 powiatów ziemskich i 4 powiaty grodzkie. Największe miasta to Rzeszów – ponad 172 tys. mieszkańców, Stalowa Wola – 65 tys., Przemyśl – 66 tys., Mielec – 60 tys., Tarnobrzeg – 49 tys. i Krosno – 47 tys. mieszkańców.

Podkarpacie charakteryzuje się niskim poziomem rozwoju gospodarczego, na co wskazuje m.in. wartość PKB województwa, która w 2007 r. wynosiła 20 829 zł na 1 mieszkańca (co stanowiło 67,5 % średniej krajowej – 16 miejsce w kraju) oraz poziom wynagrodzeń (16 miejsce w kraju).

Analizując strukturę gospodarki regionu, można zauważyć, że najwyższy udział w generowaniu wartości dodanej brutto mają usługi rynkowe – 45% (50,6% w kraju), następnie przemysł – 26,7% (24,3% w kraju), usługi nierynkowe – 18,6 (14,3% w kraju) i rolnictwo – 3,5% (4,3% w kraju). Wiodące znaczenie w strukturze przemysłu mają branże: elektromaszynowa (w tym lotnicza), chemiczna i spożywcza, wytwarzające razem prawie 70% produkcji przemysłowej województwa.

Znaczną część województwa zajmują obszary wiejskie, które zamieszkuje niemal 60% populacji. Województwo charakteryzuje się niekorzystną strukturą agrarną, średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi 4,46 wobec przeciętnej krajowej 10,15. W regionie występują natomiast korzystne warunki dla produkcji ekologicznej żywności.

Województwo charakteryzuje się dużymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi, na które składają się: różnorodność krajobrazu, znaczne obszary leśne oraz liczne zabytki kultury materialnej i niematerialnej.

Stan środowiska naturalnego województwa cechuje się niskim stopniem zanieczyszczenia w porównaniu z innymi regionami. Znajdują się tutaj obszary krajobrazu chronionego, parki krajobrazowe oraz liczne rezerваты przyrody.

Atuty rozwojowe województwa podkarpackiego

Atuty liczące się w Europie i kraju wynikają z położenia geograficznego, kapitału ludzkiego, zasobów naturalnych i materialnych, środowiska przyrodniczego oraz z historycznie ukształtowanej gospodarki. Można wyróżnić następujące sfery wpływające na atuty województwa:

- **Korzystne położenie** – przez województwo przebiega oś III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego łączącego Europę Zachodnią i Wschodnią (autostrada A4 oraz linia kolejowa E-30), stanowiącego najbardziej perspektywiczny kierunek rozwoju transportu na osi Europa-Azja. Budowana droga ekspresowa S19 relacji północ-południe ma uaktywnić ten kierunek rozwoju gospodarczego, atutem także jest lotnisko Rzeszów-Jasionka, dostosowane do potrzeb wielofunkcyjnego międzynarodowego transportu lotniczego, w tym m.in. obsługuje połączenia transatlantyckie. Bezpośrednio sąsiadujemy ze Słowacją i z Ukrainą, co sprzyja rozwijaniu transgranicznej współpracy gospodarczej i kulturalno-turystycznej.
- **Dobrze rozwinięty przemysł lotniczy**, który jest mocno zakorzeniony w tradycjach przemysłowych regionu i skupia ponad 90% całej produkcji krajowej w tej branży. Region cechuje duża koncentracja firm przemysłu lotniczego, skupionych w prężnie rozwijającym się klastrze „Dolina Lotnicza”. Jest to gałąź przemysłu, która cechuje się dużą innowacyjnością i działa w oparciu o silną współpracę z ośrodkami naukowo-badawczymi, posiada także wysoko wykwalifikowaną kadrę zarządzającą i techniczną.
- **Intensywny rozwój dwóch Specjalnych Stref Ekonomicznych** – Mieleckiej, najstarszej w Polsce i Tarnobrzesckiej, a także **Podkarpackiego Parku Naukowo – Technologicznego AEROPOLIS i Mieleckiego Parku Przemysłowego**,

które oferują przedsiębiorcom korzystne warunki inwestowania i przyciągają **na swój teren wiodące światowe firmy i technologie**.

- **Kapitał ludzki** – rozwijany przede wszystkim w ramach rzeszowskiego ośrodka akademickiego z dwoma największymi uczelniami tj. Uniwersytetem Rzeszowskim oraz Politechniką Rzeszowską oraz innych szkół wyższych państwowych i niepaństwowych, pozytywnie wpływa na jakość i wielkość zasobów pracy, mających znaczący wpływ na atrakcyjność inwestycyjną regionu.
- **Wysokie walory przyrodnicze i kulturowe** umożliwiające rozwój turystyki oraz rolnictwa ekologicznego. Potencjał rozwojowy regionu wzbogacony jest ponadto o stosunkowo mało eksploatowane zasoby surowcowe, takie jak: gaz ziemny, drewno, surowce budowlane, a także wody geotermalne.

Problemy rozwojowe województwa

Podstawowe czynniki hamujące rozwój województwa to przede wszystkim:

- **wciąż zbyt niski poziom rozwoju gospodarki** regionu przejawiający się m.in. małym udziałem branż wysokiej technologii w strukturze przemysłu, słabo rozwiniętej sieci współpracy między gospodarką a sektorem nauki, brakiem silnych światowych europejskich ośrodków naukowych;
- **niska atrakcyjność inwestycyjna** regionu, na co wpływ ma wiele czynników w tym słaby rozwój infrastruktury transportowej ograniczającej dostępność przestrzenną regionu oraz brak rozwiniętego systemu współpracy instytucji okołobiznesowych;
- **słabo rozwinięta infrastruktura techniczna**, transportowa i komunikacyjna, zły stan dróg i połączeń kolejowych, słaba infrastruktura informatyczna oraz niezadawalający stan infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich, brak nowych przejść granicznych z możliwością odpraw fitosanitarnych;
- **niekorzystna struktura agrarna województwa** – nadmierne rozdrobnienie gospodarstw rolnych i ich niska produktywność tworzy poważną barierę dla unowocześnienia produkcji rolnej i zwiększenia jej rentowności;
- **brak dużych miast, słabe funkcje metropolitalne stolicy województwa** – brak racjonalnej polityki miejskiej, systemu pozyskiwania inwestorów, systemu promocji walorów gospodarczych i turystycznych;
- **niekorzystne procesy migracyjne** zwłaszcza odpływ młodych ludzi do bardziej rozwiniętych ośrodków regionalnych w kraju oraz za granicę z uwagi na mało atrakcyjne perspektywy własnego rozwoju na Podkarpaciu;
- **słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna**, pomimo bardzo dobrych naturalnych warunków dla rozwoju turystyki, wykorzystanie potencjalnych możliwości

w tym zakresie jest wysoce niezadowolające ze względu na wciąż słabo rozwiniętą sieć średniej klasy hoteli, pensjonatów, gospodarstw agroturystycznych oraz niedoinwestowanie schronisk turystycznych.

- **obszary wysokiego bezrobocia** – (ponad 20%) o słabej infrastrukturze komunikacyjnej i gospodarczej na południu województwa

Wizja zrównoważonego rozwoju województwa podkarpackiego do 2020 roku.

Wizja rozwoju opiera się na celu głównym Samorządowego Programu Wyborczego Prawa i Sprawiedliwości, zmierzającym do rozwoju zrównoważonego, wielofunkcyjnego, społecznego i gospodarczego, skutkującego istotnym wzrostem gospodarczym oraz podwyższeniem poziomu i standardu życia mieszkańców. Wizja ta jest przede wszystkim koniecznością rozwojową województwa, ale także wynika z oczywistych potrzeb, możliwości i aspiracji mieszkańców województwa.

Realizacja tej wizji – wyrażonej w celu głównym – nie będzie możliwa bez współdziałania i integracji wszystkich „graczy” instytucjonalnych, społecznych, przedsiębiorców uczestniczących w tym procesie. Kolejnym elementem tego procesu musi stać się przygotowanie spójnych, sieciowych projektów dla nowej perspektywy finansowej. Bez współpracy wszystkich podmiotów zaangażowanych w rozwój regionu, a także dążenia do uzyskania efektów synergii projektów sieciowych, tego celu nie da się osiągnąć.

Wizja rozwoju województwa winna zatem odnosić się do dokumentów strategicznych rozwoju kraju jak i przyjętej przez Komisję Europejską Strategii Europa 2020. Strategia ta obejmuje trzy wzajemnie powiązane ze sobą priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywnej, korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Priorytety szczegółowe tej wizji to:

1. Wzmacnianie przedsiębiorczości mieszkańców i zwiększenie pomocy na rzecz przedsiębiorców, wsparcie rozwoju gospodarczego,
2. Rozwój kapitału ludzkiego, rozwój edukacji na wszystkich poziomach, zahamowanie migracji młodzieży do innych krajów i miast Polski,
3. Poprawa dostępności komunikacyjnej Podkarpacia i wzmacnianie powiązań międzynarodowych, krajowych, międzyregionalnych oraz wewnątrzregionalnych,

4. Wzmocnienie roli miast, rozwój obszaru metropolitalnego i funkcji metropolitalnych Rzeszowa,
5. Rozwój funkcji ponadregionalnych największych miast Podkarpacia oraz mniejszych miasteczek jako centrów rozwoju obszarów wiejskich,
6. Zrównoważony rozwój województwa pomiędzy północą i południem, wschodem i zachodem, miastem i wsią,
7. Wzmocnienie atrakcyjności turystycznej Podkarpacia, szczególnie turystyki górskiej,
8. Wzmocnienie międzynarodowej funkcji regionu jako gospodarczej i kulturalnej bramy karpackiej na południowym wschodzie naszego kraju,
9. Rozwój usług zdrowotnych, opiekuńczych, szczególnie w małych miastach i obszarach wiejskich,
10. Budowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez szerszą współpracę samorządów z instytucjami, organizacjami pozarządowymi, parafiami, przedsiębiorcami itp.,
11. Budowanie bezpieczeństwa ogólnego związanego z realizacją wszystkich obowiązków i zadań, jakie spoczywają na instytucjach rządowych i samorządowych w odniesieniu do zagadnień ochrony zdrowia, bezpieczeństwa ekologicznego, środowiskowego, przeciwpowodziowego, itp. czy też bezpieczeństwa związane z brakiem zagrożenia przestępczością pospolitą czy zorganizowaną.

Najbliższa kadencja samorządu terytorialnego będzie kontynuowała i kończyła wdrażanie starej perspektywy finansowej 2007-2013 oraz będzie przygotowywała do wdrażania nową perspektywę tj. 2014-2020. Jest to niezwykle istotny moment z punktu widzenia realizacji wizji rozwoju gospodarczego.

W celu wyraźnego wzmocnienia konsekwentnie budowanej przewagi konkurencyjnej regionu należy w okresie najbliższych kilku lat podejmować działania koncentrujące się przede wszystkim na obszarach związanych z:

- **gospodarkę regionu**, która jest podstawowym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego województwa. W tym celu należy w znacznie większym niż dotychczas stopniu tworzyć warunki do rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności szczególnie poprzez tworzenie parków naukowo – technologicznych i przemysłowych, a także klastrów przemysłowych, inkubatorów technologicznych, centrów transferu technologii. Należy skutecznie niwelować bariery rozwojowe przedsiębiorczości, zwłaszcza poprzez finansowe oraz instytucjonalne wsparcie sektora małych i średnich przedsiębiorstw, istotne jest również wspieranie rozwoju regionalnego systemu innowacji, a także tworzenie korzystnego klimatu dla inwestorów, nie można zapominać o rozwoju branż tradycyjnych naszego regionu;

- **infrastrukturą techniczną**, tj. dotyczącą dalszego rozwoju podstawowych sieci infrastrukturalnych, które znacznie poprawią pozycję konkurencyjną województwa. Szczególne znaczenie dla poprawy dostępności regionu ma infrastruktura drogowa, kolejowa, lotniskowa regionalna i lokalna, która obecnie stanowi jedną z podstawowych barier rozwoju. Pamiętać należy o komunikacji zewnętrznej, ale ważną sprawą jest też komunikacja wewnętrzna województwa, dziś jeszcze z nieookreśloną funkcją i rolą, ale na przyszłość nieodzowną, infrastrukturą światłowodową internetu szerokopasmowego;
- **obszarami wiejskimi i rolnictwem** wraz z podejmowanymi działaniami, mającymi na celu poprawę struktury gospodarstw rolnych, produkcji żywności wysokiej jakości, dywersyfikacji działalności gospodarczej z agroturystyką na czele oraz wyrównywani szans rozwojowych mieszkańców wsi poprzez poprawę infrastruktury i dostępu do podstawowych usług;
- **ochroną środowiska i zabezpieczenia przeciwpowodziowego**, mamy w tej dziedzinie wieloletnie zapóźnienia infrastrukturalne, które wymagają podjęcia pilnych działań zmierzających do eliminacji występujących zagrożeń, a także ochrony i racjonalnego wykorzystania zasobów i wartości przyrodniczych;
- **kapitału ludzkiego** – działania prowadzone w tym obszarze powinny zmierzać do poprawy potencjału społecznego na każdym etapie rozwoju, szczególnie demograficznego, społeczno-kulturowego, edukacyjnego oraz wzmacniania mobilności zawodowej mieszkańców regionu. Proces edukacji powinien kończyć się etapie szkoły wyższej i odpowiadać standardom europejskim z szansą i otwarciem na badania naukowe co najmniej na poziomie europejskim;
- **międzynarodowej współpracy gospodarczej**, polegającej na promowaniu naszego województwa oraz nawiązywaniu współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej przede wszystkim z krajami UE, szczególnie z liderami rynku. Niniejsza współpraca umożliwi: wymianę dobrych praktyk pomiędzy ośrodkami naukowymi, akademickimi, gospodarczymi i innowacyjnymi (z uwzględnieniem kontaktów w ramach europejskiej współpracy terytorialnej z najbliższymi sąsiadami, tj. regionami ukraińskimi i słowackimi), wzmocnienie międzynarodowych powiązań z wykorzystaniem swoistych funkcji bramy karpackiej na południowym wschodzie naszego kraju;
- **ochrony zdrowia**, z działaniami zmierzającymi do poprawy bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców regionu. Podstawowym efektem realizowanych zadań w tym zakresie powinno być zmniejszenie zachorowalności oraz umieralności społeczeństwa, a także zwiększenie dostępności i równości w dostępie do

usług medycznych, zwłaszcza dostępności do usług specjalistycznych głównie ludności wiejskiej;

- **polityki społecznej**, zmierzającej do poprawy poziomu życia mieszkańców oraz ograniczenia sfery ubóstwa. Pomoc powinna być kierowana głównie do osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Konieczne jest podjęcie działań zakresu rozwoju instytucji i firm ekonomii społecznej;
- **prowadzenia aktywnej polityki miejskiej**, zmierzającej do: rozwoju obszaru metropolitalnego i funkcji metropolitalnych Rzeszowa, jako ważnego ośrodka gospodarczego i naukowego wykorzystania aktywnej, nowoczesnej polityki inwestycyjnej, rozwoju peryferyjnych dzielnic. Należy zmierzać do dalszego rozwoju funkcji ponadregionalnych największych miast Podkarpacia oraz mniejszych miasteczek jako centrów rozwoju otaczających je obszarów wiejskich
- **przygotowywania projektów partnerskiej współpracy**, projektów spójnych, sieciowych dla nowej perspektywy finansowej. Dziś właściwie wszystkie instytucje i organizacje gospodarcze potrafią przygotować dobre projekty, ale aby osiągnąć przewagę konkurencyjną, należy wdrożyć działania dla planowania i przygotowania sieciowych projektów składających się ze wsparcia **różnych infrastruktur i instrumentów**. Koniecznością dla przygotowania takich projektów staje się model związany z partnerstwem różnych instytucji i synergią sieciowych projektów, nakierowanych na obszary funkcjonalne a nie administracyjne, dających efekt zrównoważonego rozwoju województwa pomiędzy północą i południem, wschodem i zachodem, miastem i wsią.

Obszary priorytetowe Samorządowego Programu PiS Rozwoju Województwa Podkarpackiego

Cel główny Samorządowego Programu PiS Rozwoju Województwa Podkarpackiego to **zrównoważony i wielofunkcyjny rozwój społeczno-gospodarczy regionu, skutkujący istotnym wzrostem gospodarczym oraz podwyższeniem poziomu i standardu życia mieszkańców.**

Edukacja. Równe szanse w jakości kształcenia.

Prawo i Sprawiedliwość będzie dążyło do realizacji trzech głównych celów: stworzenia równych szans edukacyjnych młodym obywatelom, dawania solidnego wykształcenia i przygotowania do życia w nowoczesnym społeczeństwie, sprzyjania

rozwojowi ponadprzeciętnych talentów. Chcemy, aby polska szkoła w nowoczesny sposób przekazywała wiedzę oraz umiejętności niezbędne do funkcjonowania we współczesnym świecie, aby umiejętnie łączyła funkcje: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, uwzględniając tradycję narodową i wartości chrześcijańskie. Do osiągnięcia tych celów niezbędne jest usprawnienie działań oświatowych na terenie jednostek samorządu terytorialnego. Widzimy potrzebę wyrównania poziomu oświaty w dużych i małych miejscowościach naszego województwa oraz podejmowania działań, zmierzających do dostosowania procesu kształcenia do potrzeb gospodarki naszego regionu. Chcemy zadbać o to, aby nasza młodzież nie opuszczała swego miejsca zamieszkania, ale wykorzystywała potencjał zasobów środowiska lokalnego, m.in. tworząc nowe miejsca pracy. Zainicjujemy działania, aby szkoły i uczelnie elastycznie reagowały na potrzeby rynku pracy, poprzez działania synchronizujące ich współpracę z JST i Kuratorium Oświaty. Szczególną uwagę będziemy zwracać na wykorzystanie w tym celu funduszy strukturalnych UE. Będziemy rozwijać szeroką współpracę pomiędzy szkołami, uczniami i nauczycielami naszego województwa a innymi krajami europejskimi ze szczególnym uwzględnieniem państw Europy środkowo-wschodniej. Chcemy odbudować system opieki psychologiczno-pedagogicznej i zdrowotnej w szkołach.

Cele szczegółowe:

1. Podniesienie poziomu i jakości wykształcenia społeczeństwa, zarówno w miastach, jak i małych miejscowościach regionu.
2. Zapewnienie równych szans w dostępie do edukacji.
3. Usuwanie barier utrudniających dostęp do edukacji osobom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
4. Upowszechnienie edukacji przedszkolnej.
5. Wspieranie rozwoju kompetencji kluczowych, niezbędnych do funkcjonowania w nowoczesnym społeczeństwie.
6. Wzmocnienie roli kształcenia zawodowego i ustawicznego.
7. Dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy.
8. Wspieranie działań na rzecz wychowania patriotycznego w duchu wartości chrześcijańskich z wykorzystaniem dziedzictwa i atrakcji turystycznych.
9. Wzmocnienie funkcji wychowawczej i profilaktycznej szkoły.
10. Stworzenie warunków do rozwoju ponadprzeciętnych uzdolnień.
11. Zainicjowanie systemu współpracy, szkół wyższych regionu, placówek doskonalenia nauczycieli oraz szkół.
12. Wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz edukacji.

Zadania:

1. Stworzenie systemu zapewniającego koordynację działań pomiędzy Kuratorium Oświaty w Rzeszowie, JST oraz Podkarpackim Centrum Edukacji Nauczycieli.
2. Zwiększenie efektywności pracy nauczycieli przez zapewnienie odpowiedniej liczebności klas (w szkołach podstawowych i gimnazjach maksymalnie do 20 uczniów, w szkołach ponadgimnazjalnych do 30 uczniów).
3. Wspieranie systemu kształcenia pozalekcyjnego:
 - zapewnienie działania kółek przedmiotowych dla uczniów zdolnych,
 - wspieranie zajęć wyrównawczych i kontrola ich efektywności,
 - wspieranie pozalekcyjnych zajęć sportowych w szkołach i poza szkołami, rozwijających uzdolnienia artystyczne,
 - wspomaganie nauczycieli w zdobywaniu funduszy strukturalnych z UE dla potrzeb oświaty.
4. Stworzenie wojewódzkiego systemu wspierania uzdolnionej młodzieży szkolnej.
5. Przygotowanie młodzieży do funkcjonowania w realiach gospodarki wolnorynkowej:
 - zatrudnienie doradców zawodowych w gimnazjach,
 - inicjowanie powstania szkolnych ośrodków kariery zawodowej,
 - zapewnienie środków finansowych dla efektywnego kształcenia zawodowego,
 - wspieranie edukacji nauczycieli w zakresie gospodarki wolnorynkowej,
 - stworzenie systemu monitorowania szkolnictwa zawodowego,
 - utworzenie systemu realnej i stałej współpracy podmiotów gospodarczych z placówkami edukacji zawodowej.
6. Wspieranie systemu kształcenia nauczycieli:
 - przywrócenie doradców metodycznych w gminach i powiatach,
 - wspieranie organizacji pozarządowych w działaniach związanych z doskonaleniem nauczycieli,
 - współpraca JST z PCEN w ramach systemu kształcenia nauczycieli,
 - zapewnienie środków pieniężnych na doskonalenie nauczycieli,
 - współpraca z wyższymi uczelniami i innymi instytucjami działającymi na rzecz oświaty i pomocy społecznej,
 - wspieranie organizacji społecznych, działających na rzecz oświaty.
7. Monitorowanie systemu dożywiania dzieci z rodzin ubogich oraz systemu stypendialnego.
8. Wzmocnienie funkcji wychowawczej szkoły poprzez powrót do kształtowania postaw patriotycznych, wyrastających z wartości chrześcijańskich i polskiej tradycji narodowej:

- właściwe celebrowanie symboli narodowych podczas uroczystości,
 - wdrażanie programów związanych z edukacją regionalną,
 - wspieranie pracy wojewódzkiego zespołu do spraw wychowania patriotycznego,
 - organizacja spotkań z ludźmi zasłużonymi dla regionu i kraju,
 - podejmowanie działań związanych z przekazywaniem wiedzy z historii najnowszej w gimnazjach,
 - wspieranie organizacji konkursów związanych z edukacją patriotyczną,
 - organizacja w szkołach prawyborów i innych imprez propagujących aktywność obywatelską,
 - wspieranie aktywności organizacji młodzieżowych,
 - zachęcanie rodziców do podejmowania odpowiedzialności za funkcjonowanie szkoły poprzez wzrost kompetencji w ramach Rad Rodziców i Szkoły,
 - wspieranie współpracy szkoły z organizacjami społecznymi, parafiami, instytucjami (w tym IPN),
 - zapewnienie dofinansowania wycieczek szkolnych do miejsc pamięci narodowej,
9. Wzmocnienie funkcji profilaktycznej szkoły:
- wdrażanie właściwych programów profilaktycznych i przygotowanie nauczycieli do ich realizacji,
 - zapewnienie właściwej profilaktyki związanej z nikotynizmem, alkoholizmem i narkomanią,
 - dążenie do zatrudnienia w szkołach pedagogów, psychologów i logopedów,
 - przygotowanie nauczycieli do przeciwdziałania patologiom,
 - opracowanie przez organy powiatowe strategii rozwiązywania problemów społecznych,
 - wspieranie budowy sal gimnastycznych i boisk szkolnych,
10. Zadbanie o właściwe funkcjonowanie systemu kształcenia dla potrzeb rolnictwa i obszarów wiejskich przez dostosowanie sieci szkół i struktury kształcenia w poszczególnych zawodach rolniczych do lokalnych potrzeb i sytuacji na rynku pracy oraz wymogów UE.
11. Podjęcie działań na rzecz utrzymania istniejącej sieci szkół publicznych zgodnie z interesem społecznym.
12. Podjęcie przez gminy działań, związanych z opracowaniem strategii rozwoju szkolnictwa mniejszości narodowych i etnicznych, dostosowaniem struktury szkół do obowiązujących przepisów, poprzez określenie ich celów i zadań na

rzecz podtrzymywania i rozwijania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej. Przygotowanie nauczycieli i szkół do nauczania dzieci migrantów.

13. Stworzenie szkołom i placówkom oświatowym przez JST, Kuratora Oświaty, PCEN warunków do podjęcia działań na rzecz uzyskania lepszych wyników z egzaminów zewnętrznych.
14. Zorganizowanie w szkołach zajęć fakultatywnych, ukierunkowanych na przygotowanie uczniów do egzaminu zewnętrznego:
 - wprowadzenie cyklu zajęć dla uczniów ostatniej klasy szkoły ponadgimnazjalnej, rozszerzających zakres materiału nauczania do poziomu umożliwiającego zdawanie matury na poziomie rozszerzonym z przedmiotów nieobjętych profilem klasy,
 - zakupienie szkołom pomocy dydaktycznych, ułatwiających przygotowanie do egzaminów zewnętrznych.
15. Wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz oświaty.
16. Stworzenie systemu wymiany informacji i synchronizacji działań pomiędzy organizacjami oraz organami samorządu i administracji państwowej:
 - uruchomienie systemu grantów oświatowych,
 - popularyzacja organizacji pozarządowych w środowisku,
 - zachęcanie do tworzenia stowarzyszeń i fundacji związanych z oświatą,
 - wzmocnienie systemu doradztwa w zakresie wykorzystania strukturalnych funduszy UE.
17. Rozpowszechnienie dostępu do Internetu oraz lokalnych zasobów publicznych sieci komputerowych w gminach wiejskich i miastach:
 - pomoc gmin w dofinansowaniu projektów unijnych,
 - tworzenie ośrodków doradztwa w zakresie opracowania projektów unijnych,
 - wsparcie edukacji informatycznej nauczycieli i uczniów.
18. Właściwe wykorzystanie pracowni komputerowych w szkołach:
 - pełne wykorzystanie oprogramowania komputerowego, przekazanego szkołom w ramach zakupów centralnych,
 - współpraca JST z Kuratorem Oświaty w pozyskiwaniu sprzętu komputerowego i oprogramowania przeznaczonego do celów dydaktycznych.
19. Stworzenie warunków do nauczania języków obcych w szkołach publicznych:
 - zapewnienie nauczycielom języków obcych, przez organy prowadzące funkcjonowanie doradztwa metodycznego, poprawy wyposażenia szkół w środki dydaktyczne oraz wspomaganie szkoły w zakresie organizacji wymiany międzynarodowej dzieci i młodzieży,

- organizowanie kontaktów międzynarodowych i wyjazdów za granicę młodzieży i nauczycieli.
20. Upowszechnienie edukacji przedszkolnej:
- tworzenie nowych przedszkoli,
 - wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci wiejskich,
 - wdrażanie alternatywnych form edukacji przedszkolnej.
21. Zapewnienie zapisanego w Konstytucji prawa każdego obywatela do ochrony zdrowia:
- zapewnienie codziennej obecności higienistki w szkole,
 - zapewnienie dostępu do gabinetu stomatologicznego,
 - zapewnienie gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej,
 - zapewnienie pomocy logopedycznej w każdej szkole,
 - organizacja szkoleń dla uczniów i nauczycieli w zakresie udzielania pierwszej pomocy,
 - zapewnienie właściwej edukacji zdrowotnej i profilaktycznej.
22. Właściwe wykorzystanie subwencji oświatowej, przyznanej przez MEN:
- zwrócenie uwagi na właściwe naliczanie subwencji oświatowej na daną szkołę lub placówkę, ze szczególnym uwzględnieniem realizowanych zadań oświatowych i ich rzeczywistych kosztów,
 - monitorowanie i doskonalenie sposobu naliczania subwencji oświatowej przez JST.
23. Właściwe motywowanie dyrektora i nauczycieli do pracy:
- poważne zwiększenie dodatku motywacyjnego,
 - stworzenie klarownych zasad przyznawania tego dodatku.

Ochrona zdrowia. Nauka i innowacje w medycynie.

Ochrona zdrowia stanowić powinna priorytetowy obszar zainteresowania państwa w dziedzinie polityki społecznej. Problemy ochrony zdrowia w Polsce są dalekie od optymalnego rozwiązania, dlatego każda próba naprawy istniejącej sytuacji jest społecznie bardzo uzasadniona i z pewnością uzyska szerokie poparcie.

Nauka

Bazą naukową medycyny i ochrony zdrowia jest na Podkarpaciu Wydział Medyczny Uniwersytetu Rzeszowskiego. Rozwój tego Wydziału stanowi istotny warunek postępu naukowego i rozwoju kadr ochrony zdrowia na naszym terenie. Naszym zdaniem **celem strategicznym w dziedzinie nauk medycznych w województwie podkarpackim powinno być utworzenie Kierunku Lekarskiego**, co stano-

wiłoby dopełnienie istniejącego systemu kształcenia kadr medycznych. Aktualnie są prowadzone następujące zakresy kształcenia:

- Ratownictwo medyczne
- Pielęgniarstwo z położnictwem
- Elektroradiologia
- Dietetyka
- Zdrowie publiczne
- Fizjoterapia.

Istniejąca baza szpitalna z niektórymi Oddziałami Kliniką, powstające Przyrodniczo – Medyczne Centrum Badań Innowacyjnych oraz kadra samodzielnych pracowników naukowych (wymagająca uzupełnienia) stanowią o realności tego projektu. Niemniej powinna być stworzona jednolita baza kształcenia lekarzy w postaci Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego.

Istnieje potrzeba i możliwości zacieśnienia współpracy z Uniwersytetami Medycznymi, szczególnie w województwach sąsiednich.

Innowacje w medycynie

1. Utworzenie nowych jednostek lecznictwa (oddziałów)
 - Oddział Transplantacji Szpiku (Szpital Onkologiczny w Brzozowie),
 - Ponadregionalne Centrum Replantacji Kończyn – Szpital w Jasle,
 - Centrum Urazowe – Szpital Wojewódzki Nr 2 Rzeszów,
 - Nowe Zakłady Opiekuńczo – Lecznicze – na terenie całego województwa,
 - Oddział Geriatrii – Rzeszów lub sąsiadujące powiaty.
2. Kontynuacja realizacji rozpoczętych zadań:
 - Regionalne Centrum Rehabilitacyjno-Edukacyjne dla Dzieci i Młodzieży w Rzeszowie,
 - Regionalne Centrum Urazowe działające w ścisłej współpracy z innymi Szpitalnymi Oddziałami Ratunkowymi,
 - Zakład Radiologii Zabiegowej,
 - Oddział Kardiochirurgii i Kardiologii Zabiegowej w SW Nr 2 w Rzeszowie,
 - Centra Onkologiczne w Rzeszowie, Brzozowie, Przemyślu oraz Tarnobrzegu,
 - Rozwój lecznictwa psychiatrycznego w Rzeszowie,
 - Rozwój opieki perinatalnej w województwie,
 - Budowa bloku operacyjnego w Wojewódzkim Szpitalu w Krośnie.
3. Dopuszczenie istniejących jednostek służby zdrowia w sprzęt i aparaturę medyczną:

- aparat do pozytonowej tomografii emisyjnej (PET/CT) oraz SPECT/CT dla Zakładów Medycyny Nuklearnej w Rzeszowie dla obsługi województwa przede wszystkim w dziedzinie onkologii,
 - nowoczesna aparatura dla oddziałów chirurgii, neurochirurgii, kardiologii, okulistyki, urologii i torakochirurgii, gwarantujące rozwój technik małoinwazyjnych (tj. embolizacje naczynek i tętniaków, ablacje zaburzeń rytmu z wykorzystaniem systemu elektroanatomicznego 3D, krioablacje, zabiegi hybrydowe, przeszskórne wstawianie zastawek serca) dla wyrównania różnic w porównaniu z innymi ośrodkami regionalnymi.
4. Informatyzacja podmiotów świadczących usługi medyczne:
- ujednoczenie i usprawnienie przepływu informacji (telemedycyna),
 - usprawnienie rozliczeń z NFZ i innymi instytucjami kooperującymi z jednostkami służby zdrowia,
 - koordynacja wymienionych zadań przez planowany Podkarpacki System Informacji Medycznej (PSIM), tworzonego w ramach III osi priorytetowej „Społeczeństwo Informacyjne RPO WP na lata 2007-2013” ze środków Unii Europejskiej,
 - Podkarpacki Elektroniczny System Obsługi Dawców Krwi (Regionalne Centrum Krwiodawstwa).
5. Realizowanie i wdrażanie nowych programów profilaktyki prozdrowotnej poprzez większy udział samorządu terytorialnego głównie w następujących obszarach:
- układ krążenia,
 - otyłość dzieci i dorosłych,
 - zanieczyszczenie środowiska naturalnego,
 - prewencja wypadków drogowych,
 - profilaktyka grypy,
 - profilaktyka raka szyjki macicy,
 - profilaktyka raka sutka,
 - profilaktyka raka jelita grubego,
 - profilaktyka raka prostaty,
 - profilaktyka raka płuc,
 - edukacja prozdrowotna.

Realizacja wymienionych założeń pozwoliłaby na podniesienie poziomu nauki, jako warunku niezbędnego do dalszego postępu, w tym także wdrażania innowacji w służbie zdrowia. W zakresie innowacyjności byłby położony szczególny nacisk na bezpieczeństwo zdrowotne pacjentów, obniżenie kosztów opieki, zwiększenie dostępności do metod diagnostycznych i leczniczych oraz podnoszenia ich jakości i efektywności.

Kultura i ochrona jej dóbr. Kultura regionalna wizytówką Podkarpacia

Rozwój kultury i ochrona dziedzictwa narodowego na terenie Województwa Podkarpackiego powinna opierać się na ponownym odkryciu historii regionu, promocji osiągnięć kulturalnych dawnych i teraźniejszych, wspieraniu środowisk artystycznych starszego i młodszego pokolenia, a także na ścisłej łączności z edukacją na każdym poziomie.

Województwo podkarpackie skupia na swoim terenie spuściznę wielu kultur i religii, a także słynie z różnorodnych zabytków dziedzictwa kulturowego i polskich tradycji narodowych. Dlatego edukacja historyczna i kulturalna powinna stanowić ważny element w rozwoju młodego pokolenia naszego regionu.

Cel główny:

- propagowanie, wspieranie i promowanie twórczych działań z zakresu kultury oraz ochrony dziedzictwa narodowego, z uwzględnieniem uwarunkowań położenia geograficznego. Konieczne jest wypracowanie systemowych działań, projektów wspierających i rozwijających środowiska kulturotwórcze, w tym współpracę pomiędzy twórcami, działaczami kultury, jej promotorami oraz instytucjami kulturalnymi regionu, placówkami publicznymi i niepublicznymi Polski oraz państw ościennych.

Cele szczegółowe:

1. Wspieranie rozwoju polskiej kultury narodowej i pielęgnowanie polskich tradycji niepodległościowych.
2. Umożliwienie najbardziej licznym i różnorodnym grupom społecznym i jednostkom pełnego korzystania z istniejących form aktywności kulturalnej.
3. Wykorzystanie nowych technologii w dobie społeczeństwa informacyjnego dla celów komunikacji, globalnego porozumienia i twórczej aktywności zawodowej w dziedzinie kultury.
4. Uznanie kultury za ważny czynnik ekonomiczny oraz czynnik integracji narodowej, społecznej i obywatelskiej.
5. Otwarcie na kultury spoza regionu oraz rozwój nowych form ekspresji kulturowej.
6. Akcentowanie różnorodności kulturowej jako znaczącego czynnika promocji Podkarpacia.
7. Wspieranie ochrony dziedzictwa kulturowego regionu.

Zadania:

1. Promocja twórczości:
 - propagowanie na forum międzynarodowym kultury oraz mobilności artystów, twórców, innych podmiotów i osób profesjonalnie związanych z kulturą oraz ich dzieł,
 - opieka nad uzdolnionymi artystycznie osobami młodymi, pochodzącymi ze środowisk najbardziej niebezpiecznych.
2. Współpraca z administracją rządową i samorządową w zakresie:
 - zapewnienia warunków finansowych dla prawidłowego funkcjonowania placówek i instytucji kultury, w tym unowocześnienia i upowszechnienia ich działalności,
 - utworzenia warunków organizacyjnych, finansowych, lokalowo-terenowych itp. do perspektywicznej realizacji nowych ośrodków i placówek kultury, rozbudowy istniejących i budowy nowych skansenów,
 - zapewnienie funduszy na rewaloryzację obiektów zabytkowych i o walorach zabytkowych oraz zapewnienie właściwych form użytkowania tych obiektów z preferencją potrzeb kultury.
3. Współpraca z placówkami i instytucjami kultury w zakresie:
 - inspirowania rozwoju kultury ludowej i amatorskiego ruchu artystycznego z uwzględnieniem specyficznego w województwie podkarpackim zróżnicowania kulturalnego oraz ich promocja w kraju i za granicą,
 - wspierania działalności kulturalnej Polaków na Wschodzie oraz Polonii przebywającej poza granicami kraju, szczególnie najmłodszej emigracji,
 - wymiany doświadczeń oraz konfrontacja dokonań środowisk działających w sferze kultury,
 - wspierania i organizacji konferencji, sympozjów i innych form sprzyjających refleksji nad stanem i rolą kultury oraz ochroną i zachowaniem dziedzictwa kulturowego,
 - prowadzenie współpracy i wymiany z krajowymi i zagranicznymi podmiotami, prowadzącymi działalność kulturalną.
4. Identyfikacja potencjału kulturowego regionu jako elementu oferty turystycznej:
 - obyczaje, tradycja, uroczystości religijne, święta regionalne, święta miast i patronów miast, unikatowe i zanikające zawody, potrawy, muzyka, twórcy regionalni,
 - instytucje kulturalne, kalendarz imprez kulturalnych i religijnych, festiwali, przeglądów i innych przedsięwzięć kulturalnych, plenerów i warsztatów,
 - kultura i obyczajowość grup etnicznych.

5. Identyfikacja potencjału kulturowego, wynikającego z historii regionu:
 - kultura dworska, rezydencje magnackie, zespoły parkowo-pałacowe i parkowo-dworskie,
 - rody szlacheckie i ziemiańskie,
 - znane i słynne postacie związane z Podkarpaciem,
 - kultura mieszczańska i tradycje rzemiosła,
 - miejsca pamięci narodowej,
 - tradycje działań niepodległościowych i solidarnościowych.
6. Zabieganie o nadanie statusu narodowych instytucji kultury kilku placówkom kultury z obszaru województwa podkarpackiego oraz nadanie statusu wojewódzkich instytucji kultury kolejnej (kolejnym) placówce (placówkom) kultury.
7. Upowszechnianie kultury w regionie:
 - wspieranie organizowanych na Podkarpaciu przedsięwzięć kulturalnych,
 - realizacja programów kulturalnych i społecznych, promujących nowe formy i obszary uczestnictwa w kulturze,
 - upowszechnianie innowacyjnych form animacji kultury, szczególnie pomocnych w rozwiązywaniu problemów społecznych,
 - wypracowanie i upowszechnianie metod oraz form animacji i edukacji kulturalnej w środowiskach młodzieżowych, rozwijających zdolność do korzystania z dziedzictwa przeszłości oraz podmiotowego uczestnictwa w działalności kulturalnej i życiu społecznym,
 - zwiększenie promocji wydarzeń kulturalnych i dostępnych dóbr kultury na Podkarpaciu w mediach.
8. Inspirowanie działań ułatwiających uczestnictwo w kulturze grupom o utrudnionym dostępie do dóbr kultury:
 - promowanie i wspieranie działań chroniących i kultywujących tradycyjną kulturę małych miasteczek i wsi,
 - wspieranie działań upowszechniających kulturę w środowiskach oddalonych od centrów kulturotwórczych poprzez np. organizację wystaw objazdowych, spotkań z twórcami itd.,
 - promowanie ponadpokoleniowych form uczestnictwa w kulturze ze szczególnym uwzględnieniem przetwarzania utrudnień dla osób starszych.
9. Planowanie i przygotowanie projektów inwestycyjnych, nowych inwestycji jak i dofinansowania dla instytucji kultury w województwie

W poczuciu odpowiedzialności za rozwój i upowszechnianie kultury konieczne jest znaczne zwiększenie nakładów na kulturę oraz przywrócenie właściwej rangi staramiom o zachowanie dziedzictwa narodowego i regionalnego. Trzeba doprowadzić

do realizacji zasady zrównoważonego rozwoju kultury w całym województwie podkarpackim poprzez proporcjonalny rozkład środków finansowych przeznaczanych na działalność kulturalną, instytucje kultury i przedsięwzięcia kulturalne, projekty realizowane przy wsparciu środków finansowych województwa oraz Unii Europejskiej czy Europejskich Obszarów Gospodarczych. Wskazane jest znaczące wsparcie szczególnie cennych projektów z dziedziny kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego, promocja wybitnej działalności artystycznej i pielęgnowanie polskich tradycji niepodległościowych. Konieczna jest aktywna promocja walorów kulturowych województwa w celu zwiększenia jego atrakcyjności turystycznej.

Należy wypracować standardy poziomu życia i estetyki przestrzeni małych miast i wsi Podkarpacia, z zachowaniem tożsamości kulturowej i specyfiki miejsca położenia, zaangażować społeczność lokalną w rozwój turystyki, promocję i reklamę poprzez wypracowanie projektów (alternatywnych dla standardowych atrakcji zachodnich), pokazujących otwartość i cechy charakterystyczne danej społeczności, krajobrazu kulturowego i środowiska przyrodniczego. Niezbędna jest szeroka edukacja społeczności lokalnych na rzecz ochrony i promocji krajobrazu historycznego, kulturowego oraz identyfikacji z otoczeniem. Pamiętajmy, że kultura i dziedzictwo nie mogą się rozwijać z sukcesem bez posiadania najnowszych zdobyczy technik produkcyjnych, komunikacyjnych, informatycznych i informacyjnych.

Wsparciem dla kultury i dziedzictwa może być twórcza przedsiębiorczość wykorzystująca cenne walory i tradycję Podkarpacia. Instrument ten w połączeniu z turystyką będzie tworzył nowe miejsca pracy, bo i takie zadanie ma sfera usług związanych z kulturą i dziedzictwem. Działania w tym zakresie uruchamiane są w oparciu o projekt tras rowerowych w Programie Operacyjnym Rozwój Polski Wschodniej.

Pomoc społeczna. Polityka społeczna przeciwko wykluczeniu

Pomoc społeczna powinna wspierać mieszkańców regionu w trudnych sytuacjach życiowych, zapewnić poczucie bezpieczeństwa oraz wspierać tych, którzy z różnych przyczyn nie potrafią samodzielnie funkcjonować w otaczającej rzeczywistości i wymagają pomocy ze strony administracji państwowej tj. rządu i samorządów. Pomoc społeczna powinna podnosić umiejętności klientów, dążyć do ich uaktywnienia we wszystkich możliwych obszarach życia społecznego i zawodowego, ułatwiać przystosowanie się do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych, pomagać w sprostaniu wymaganiom nowoczesnego środowiska społecznego. Działania pomocy społecznej, dążąc do zaspokojenia niezbędnych potrzeb osób i rodzin, powinny umożliwiać im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Niezbędna dla skuteczności działań pomocy społecznej jest partnerska współpraca samorządu terytorialnego z innymi podmiotami, funkcjonującymi na Podkarpaciu, które realizują zadania z tego zakresu, w szczególności z organizacjami pozarządowymi i kościelnymi.

Bez działań, uruchamiających przedsięwzięcia, projekty i firmy ekonomii społecznej, możemy podlegać ograniczeniom co do sukcesu, efektywności, jak i co do trwałości naszych działań.

Podjęmowane przedsięwzięcia w omawianym obszarze odnosić się będą w projekt Strategii Europa 2020 pt. „ Europejski program walki z ubóstwem”. Umożliwi to pozyskanie dodatkowych środków z Unii Europejskiej.

Cel główny

- poprawa systemu pomocy społecznej poprzez podnoszenie standardu usług i rozbudowę placówek pomocowych, nowych form usług socjalnych oraz dążenie do profesjonalizacji odpowiednio wynagradzanych kadr. Ponadto tworzenie warunków nawiązywania i rozwoju szerokiej współpracy samorządów z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji zadań publicznych.

Cele szczegółowe:

1. Wsparcie osób i rodzin w przewyżnianiu trudnych sytuacji życiowych i doprowadzenie do życiowego usamodzielnienia.
2. Rozwój usług socjalnych wynikający z rozeznaczonych potrzeb społeczności lokalnych.
3. Zapewnienie dochodu na poziomie interwencji socjalnej osobom nieposiadającym dochodów lub o niskich dochodach, w szczególności rodzinom, osobom starszym i niepełnosprawnym.
4. Integracja ze środowiskiem osób wykluczonych społecznie.
5. Przeciwdziałanie zjawiskom patologii, uzależnień, ubóstwa i wykluczenia społecznego.
6. Poprawa jakości życia ludzi niepełnosprawnych, starszych oraz zapobieganie ich marginalizacji.
7. Jakościowy i ilościowy rozwój współpracy między samorządem a organizacjami pozarządowymi.
8. Nowoczesny system informacji, będący podstawą prawidłowego zarządzania pomocą społeczną.
9. Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych i partnerska współpraca z samorządem lokalnym.

10. Nawiązanie współpracy międzynarodowej, w szczególności z samorządami w ramach Euroregionu Karpaty.
11. Stały, skoordynowany system wsparcia dla poszkodowanych przez klęski żywiołowe.
12. Konsolidacja i usprawnienie systemu dostępu do usług socjalnych.
13. Wzmocnienie kadry pomocy społecznej oraz poprawa ich warunków pracy i wynagradzania.
14. Zwiększenie efektywności pomocy społecznej poprzez uszczelnienie systemu i kontrakty socjalne.
15. Sprawiedliwy, zobiektywizowany system podziału środków dla samorządów realizujących zadania pomocy społecznej.

Zadania:

1. Poprawa jakości usług socjalnych wymaga podjęcia następujących działań inwestycyjnych i organizacyjno – finansowych:
 - rozbudowa istniejących placówek pomocy społecznej,
 - poprawa zaplecza technicznego placówek,
 - budowę nowych placówek pomocy społecznej,
 - zwiększenie do rzeczywistych kosztów utrzymania, kwoty dotacji wojewody dla powiatów na utrzymanie mieszkańców w domach pomocy społecznej, które uzyskały wymagany przepisami standard usług,
 - w ciągu 6 lat od czasu wejścia w życie nowych zasad finansowania pobytu mieszkańców w DPS gminy skierowały do nich czterokrotnie mniej osób, niż w poprzednim okresie. Proponuje się, w celu zmiany podejścia gmin do tego zadania, dofinansowanie go np. poprzez refundację przez rząd 20%-50% poniesionych przez gminę kosztów utrzymania mieszkańca w DPS,
2. Przeciwdziałanie zjawiskom ubóstwa i wykluczenia społecznego poprzez:
 - objęcie wszystkich potrzebujących (w szczególności dzieci) programem dożywiania. Obniżenie udziału gmin do 30%,
 - uruchamianie centrów i klubów integracji społecznej oraz spółdzielni socjalnych,
 - zwiększenie efektywności gospodarowania środkami Funduszu Przeciwalkoholowego poprzez zmianę algorytmu ich podziału i ukierunkowanie na profilaktykę oraz pomoc dzieciom z rodzin zagrożonych alkoholizmem, w tym tworzenie i utrzymanie świetlic socjoterapeutycznych,
 - uruchamianie środowiskowych świetlic socjoterapeutycznych w ramach programu samorządu województwa i środków gmin (minimum 1 świetlica na 5 tys. mieszkańców),

- zwiększenie środków i urozmaicenie oferty szkoleniowej na przekwalifikowanie zawodowe osób bezrobotnych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego,
 - powstawanie schronisk, noclegowni, mieszkań chronionych i hosteli dla bezdomnych,
 - państwo poprzez samorząd wojewódzki i organizacje pozarządowe powinno wspierać procesy wychodzenia z bezdomności poprzez dofinansowanie mieszkań chronionych oraz mieszkań socjalnych,
 - tworzenie programów wychodzenia z bezdomności,
3. Poprawa sytuacji osób starszych i niepełnosprawnych poprzez:
- tworzenie udogodnień i likwidacja barier urbanistycznych dla osób niepełnosprawnych, w szczególności przystosowanie budynków użyteczności publicznej i ciągów komunikacyjnych do możliwości poruszania się osób niepełnosprawnych,
 - przywrócenie odpowiedniego do potrzeb sposobu finansowania integracji społeczno – zawodowej z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
 - organizacja spotkań integracyjnych osób starszych i niepełnosprawnych
 - uruchamianie dziennych ośrodków wsparcia dla osób niepełnosprawnych, tj. ośrodków rewalodacyjno-wychowawczych, środowiskowych domów samopomocy, warsztatów terapii zajęciowej i zakładów aktywności zawodowej,
 - tworzenie dziennych ośrodków wsparcia dla osób starszych, tj. domów dziennego pobytu – minimum jeden na 10 tys. mieszkańców oraz domów seniora,
 - poprawa jakości usług świadczonych przez domy pomocy społecznej,
 - poprawa infrastruktury pomocy społecznej i jej wykorzystanie przez osoby potrzebujące ze środowiska lokalnego poprzez udostępnienie rehabilitacji, możliwości przygotowania posiłku z dowozem do osób starszych i niepełnosprawnych,
 - poprawa warunków funkcjonowania oraz wzbogacenie oferty placówek świadczących usługi dla osób starszych i niepełnosprawnych.
 - poprawa jakości usług opiekuńczych poprzez poprawę kwalifikacji osób zatrudnionych do ich realizacji. Zwiększenie do 20 zł i wyrównanie w skali województwa stawki za 1 godzinę specjalistycznych usług opiekuńczych,
 - należy reaktywować Fundusz Kombatantki z możliwością przyznawania przez Marszałka pomocy socjalnej dla kombatantów i ich podopiecznych znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

4. Tworzenie warunków nawiązania i rozwijania szerokiej współpracy samorządów z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji zadań publicznych:
 - zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w realizacji usług publicznych gmin i powiatów,
 - wzmocnianie potencjału organizacji skupiających mniejszości narodowe,
 - wzmocnianie małych, lokalnie działających organizacji,
 - nawiązanie stałej współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie Euroregionu Karpaty,
 - kampania edukacyjna na rzecz propagowania idei wolontariatu oraz innych form aktywności społecznej,
 - należy zdecydowanie przeciwstawić się pojawiającym się liberalnym koncepcjom prywatyzacji usług pomocy społecznej.
5. Poprawa systemu i jakości pracy pomocy społecznej, w tym pracy socjalnej:
 - sprawiedliwy, oparty o zobiektywizowane, a nie polityczne kryteria podział środków dla gmin i powiatów. Przenoszenie uprawnień z administracji centralnej i rządowej w województwie na samorząd jest możliwe, jednak przy pełnym zabezpieczeniu środków przez budżet państwa,
 - przekazać od wojewody do kompetencji samorządu województwa zadania w zakresie koordynacji pomocy poszkodowanym w czasie klęski powodzi,
 - ustawowe zapewnienie w latach następnych takiego samego pakietu pomocy jak w 2010r. wszystkim poszkodowanym wskutek klęsk żywiołowych,
 - przekazać od wojewody do kompetencji samorządu województwa wszystkie zadania nie związane z nadzorem nad przestrzeganiem prawa,
 - ograniczenie biurokracji, usprawnienie i uszczelnienie systemu funkcjonowania gminnego systemu wsparcia socjalnego poprzez wprowadzenie formuły „Jednego okienka” i przyznawanie świadczeń pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, dodatków mieszkaniowych, stypendiów socjalnych w Ośrodkach Pomocy Społecznej. Należy przy tym przekazać kompetencje, kadre i środki finansowe do pomocy społecznej,
 - utworzenie i szkolenie Grup Partnerskich złożonych z Ośrodków Pomocy Społecznej i organizacji pozarządowych w celu wsparcia wszystkich gmin w efektywniejszym pozyskiwaniu i wykorzystaniu środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach projektów systemowych i konkursowych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki,
 - wdrożenie metody Animacji Społeczności Lokalnej w ramach Programów Rewitalizacji Gmin, co pozwoli w sposób systemowy zmieniać sytuację osób wykluczonych społecznie,

- zwiększenie zatrudnienia pracowników socjalnych w rejonach opiekuńczych oraz zapewnienie przez rząd wzrostu środków na nowe zadania nakładane na gminy i powiaty przepisami prawa np. wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, czy realizacja zadań związanych z pomocą poszkodowanym wskutek klęsk żywiołowych,
- wprowadzenie zobiektywizowanych metod wynagradzania pracowników socjalnych w zależności od rzeczywistego obciążenia pracą w rejonach opiekuńczych,
- poprawa warunków pracy i wynagradzania pracowników pomocy społecznej, w tym stopniowe wyrównanie płac z innymi pracownikami służb gminnych,
- wzmocnienie kadrowe powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie.

Żaden mieszkaniec województwa Podkarpackiego nie będzie czuł się wykluczony ani osamotniony. Przedstawione przez nas kierunki działań mają się przyczynić do prowadzenia aktywnej i skutecznej polityki społecznej.

Polityka prorodzinna. Bezpieczna, szczęśliwa rodzina

Rodzina jest jednym z najważniejszych ogniw systemu i porządku społecznego. Jako podstawowa grupa społeczna charakteryzuje się dużą elastycznością w przystosowywaniu się do zmieniającej się rzeczywistości społeczno-gospodarczej. Jednym z nadrzędnych, długofalowych celów polityki prorodzinnej państwa jest tworzenie warunków do pełnego rozwoju i funkcjonowania rodziny poprzez wspomaganie jej we wszystkich fazach rozwoju. Odpowiedzialność za tworzenie ogólnych warunków zaspokojenia potrzeb rodzin spoczywa obecnie również na władzach lokalnych.

Cel główny

- umacnianie rodziny poprzez rozwój jej aktywności oraz pomoc rodzinom dysfunkcyjnym.

Cele szczegółowe:

1. Promocja rodziny i prorodzinna edukacja społeczeństwa.
2. Poprawa stanu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych.
3. Poprawa dostępu do edukacji i wychowania.
4. Wdrożenie nowych, alternatywnych rozwiązań na rzecz dzieci pozbawionych opieki rodziny.
5. Przeciwdziałanie ubóstwu jako przyczynie dysfunkcji rodziny.

Zadania:

1. Stymulacja aktywności własnej rodziny w celu wykorzystania własnego potencjału dla zaspokojenia potrzeb socjalno-bytowych.
2. Inicjowanie działań pobudzających rodziny do samodzielnego wychodzenia z kryzysu materialnego poprzez wspieranie rodzinnych form przedsiębiorczości.
3. Wdrażanie specjalistycznych programów ukierunkowanych na pomoc w znalezieniu pracy rodzinom, w których żaden z członków nie pracuje.
4. Tworzenie punktów poradnictwa i pomocy w załatwianiu formalności związanych z funkcjonowaniem społecznym.
5. Realizacja kompleksowych programów profilaktycznych skierowanych do ściśle wyodrębnionych i zdiagnozowanych rodzin.
6. Wspieranie procesu przekształceń tradycyjnej sieci placówek opiekuńczo-wychowawczych w kierunku instytucji środowiskowych (tworzenie świetlic i ognisk wychowawczych).
7. Wdrażanie lokalnych, środowiskowych systemów wspierania rodziny w realizacji jej funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez poszerzenie oddziaływania najskuteczniejszych form poradnictwa, terapii rodzinnej, pomocy socjalnej.
8. Promowanie zdrowego stylu życia za pomocą programów edukacyjnych, ukazujących niepodważalne wartości rodzinne i społeczne.
9. Upowszechnianie i wspieranie finansowe programów tworzonych przez samorządy terytorialne oraz organizacje pozarządowe, promujących wartości rodzinne.
10. Wspieranie społecznych przedsięwzięć na rzecz wychowania moralno-obyczajowego i patriotycznego młodego pokolenia.
11. Współpraca instytucji, ośrodków edukacyjnych i mediów w celu promocji pozytywnych wzorców społecznych.
12. W szkołach należy wprowadzić obowiązek zatrudniania pedagogów szkolnych z odpowiednim przygotowaniem merytorycznym. Obecnie są oni zatrudnieni tylko w 30% gmin.
13. Rozwijanie i realizacja programów wsparcia finansowego dla uczących się dzieci i młodzieży z uboższych rodzin.
14. Tworzenie warunków terenowych i infrastrukturalnych do zaspokojenia perspektywicznych potrzeb mieszkaniowych społeczności lokalnych.
15. Wspieranie działań na rzecz rozwoju budownictwa mieszkaniowego, w tym rozwój budownictwa komunalnego, społecznego i socjalnego we wszystkich jego rozmaitych formach (lokatorskiego, czynszowego itp.).
16. Pomoc rodzinie dysfunkcyjnej:

- powstawanie rodzin zastępczych, w tym zawodowych i pogotowia rodzinnego,
 - przekształcanie placówek opiekuńczo-wychowawczych, tak by docelowo liczyły maksymalnie 15 miejsc,
 - tworzenie mieszkań usamodzielnienia i mieszkań chronionych dla dzieci z różnych form opieki zastępczej
17. Promowanie rodzinnych form opieki zastępczej poprzez wdrażanie modelowych rozwiązań wspierania rodzin i dzieci pozbawionych opieki rodzin naturalnych.
 18. Zapewnienie mieszkańcom dobrego dostępu do infrastruktury społecznej, wysokiego standardu usług oraz warunków do rozwoju lokalnych więzi społecznych.
 19. Wprowadzenie Karty Rodziny Wielodzietnej umożliwiającej wstęp do instytucji kultury, sportu, rekreacji z 50% zniżką, w tym do prowadzonych przez podmioty prywatne za zgodą ich właścicieli.
 20. Powołanie przy samorządzie województwa jednego silnego kadrowo ośrodka adopcyjno – opiekuńczego z filiami w byłych miastach wojewódzkich.
 21. Zwiększenie liczby ośrodków szkolno – wychowawczych dla trudnej młodzieży.
 22. Powołanie asystentów rodzinnych do pracy z rodzinami problemowymi i niezadowolonymi życiowo,
 23. Powołanie w każdej gminie Zespołów Interdyscyplinarnych do Spraw Przemocy w Rodzinie.
 24. Powołanie trzech nowych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
W naszym programie rodzina znalazła się pod szczególną ochroną. Stawiając na program PiS, stawiamy na pomyślność naszych rodzin.

Rolnictwo i obszary wiejskie. Rozwój obszarów wiejskich przyszłością szansą dla podkarpackiego rolnictwa

Obszary wiejskie powinny stać się dla mieszkańców województwa podkarpackiego atrakcyjnym miejscem do zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej. Konkurencyjność taka oznacza dobrze funkcjonujące usługi, zarówno prywatne jak i publiczne, oznacza dobrą infrastrukturę, sprawny transport publiczny, czyli wszystko to, co sprawia, że życie i praca na wsi lub w małym mieście staje się alternatywą dla dużego miasta. W sprawie rozwoju obszarów wiejskich zdecydowanie ważne jest efektywne wykorzystanie środków Wspólnej Polityki Rolnej, środków w ramach polityki spójności, a także środków JST. Należy także wspierać nowe formy organizacji produkcji rolnej, przetwórstwa i obrotu.

Rozwojowi obszarów wiejskich ma służyć będzie polityka państwa i samorządu szczególnie w zakresie:

- rozwoju przedsiębiorczości i zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej obszarów wiejskich,
- wzrostu konkurencyjności gospodarstw rolnych,
- rozwoju i poprawy infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich,
- wzrostu jakości kapitału ludzkiego oraz aktywności zawodowej mieszkańców wsi.
- poprawy struktury obszarowej gospodarstw

Cel główny

- poprawa poziomu życia rodzin rolniczych oraz innych mieszkańców obszarów wiejskich poprzez wykorzystanie społecznego, środowiskowego i ekonomicznego potencjału regionu.

Cele szczegółowe:

1. Poprawa warunków życia rodzin rolniczych oraz innych mieszkańców obszarów wiejskich.
2. Przywrócenie mieszkańcom wsi do funkcjonowania w społeczeństwie otwartym, konkurencyjnym, informacyjnym oraz obywatelskim.
3. Zmniejszenie bezrobocia na obszarach wiejskich.
4. Zachowanie jak największej liczby gospodarstw rolnych jako miejsc pracy rodzin rolniczych.
5. Przeciwdziałanie trwałej emigracji zarobkowej, głównie młodych mieszkańców podkarpackich wsi.
6. Zachowanie dziedzictwa kulturowego wsi podkarpackiej: żywej kultury, środowiska naturalnego, unikatowego w skali Polski i Europy krajobrazu wiejskiego.
7. Włączenie obszarów wiejskich w obieg gospodarki europejskiej.
8. Zagospodarowanie obszarów wiejskich jako atrakcyjnego miejsca do życia, zamieszkania, spędzania wolnego czasu, rekreacji.
9. Promowanie produkcji żywności metodami ekologicznymi i integrowanymi.
10. Wzrost aktywności mieszkańców wsi poprzez organizację zrzeszeń, kół gospodyń wiejskich, grup producentów i lokalnych grup działania.

Zadania:

1. Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej niezbędnej do rozwoju gospodarczego społeczności wiejskich.
2. Zdynamizowanie procesów rozwoju lokalnego opartego na lokalnych zasobach.
3. Poprawa funkcjonowania samorządności lokalnej.

4. Odwrócenie trendu spadkowego w zakresie dostępności edukacji na obszarach wiejskich.
5. Poprawa społecznego wizerunku wsi i małych miast.
6. Różnicowanie źródeł dochodów mieszkańców wsi.
7. Przygotowanie obszarów wiejskich do inwestycji (strategie rozwoju lokalnego).
8. Wspieranie powstawania firm zdolnych do konkurencji na rynkach krajowych i zagranicznych.
9. Osiągnięcie europejskich standardów w administracji lokalnej.
10. Pozyskanie jak największej ilości środków pomocowych z Unii Europejskiej.
11. Zapewnienie sprawnie funkcjonującego doradztwa rolniczego, technologicznego, organizacyjnego i ekonomicznego.
12. Promocja zdrowej podkarpackiej żywności w kraju i zagranicą.
13. Promowanie produktów regionalnych i tradycyjnych, żywności ekologicznej i integrowanej.
14. Inicjowanie rozwoju bezpośrednich form sprzedaży produktów rolnych w gospodarstwie.
15. Inicjowanie i wspieranie procesów zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.
16. Zwiększenie udziału organizacji producentów rolnych na rynku żywności przez przejmowanie sfery przygotowania płodów rolnych do sprzedaży, przechowywania, przetwarzania, pakowania i dystrybucji.
17. Uporządkowanie rozwoju przestrzennego wsi.
18. Poprawa struktury agrarnej gospodarstw rolnych oraz infrastruktury poprzez scalenia gruntów z funduszy UE.
19. Rozwój turystycznych i rekreacyjnych funkcji wsi .
20. Budowanie partnerstwa lokalnych instytucji dla wykorzystania lokalnych zasobów.

Prowadzenie regionalnej polityki wobec wsi i rolnictwa, opartej o system wartości społeczności lokalnej, z głębokim poszanowaniem dziedzictwa przodków i troską o przyszłe pokolenia, oddaje czołowe miejsce rolnikom w rozwoju obszarów wiejskich. Nie będzie aktywności społeczności wiejskiej bez aktywnego udziału rolników w polityce regionalnej, a obszary wiejskie utracą swój specyficzny charakter, gdy zabraknie w nich produkcji rolnej. Nowa koncepcja rolnictwa i obszarów wiejskich jest spójna z narodową polityką wobec wsi i rolnictwa oraz wnosi znaczący wkład w budowanie nowego modelu rozwoju obszarów wiejskich Zjednoczonej Europy.

Życie i praca na wsi to może być alternatywa dla miasta. Rozwój tych dwóch obszarów należy zawsze rozumieć integralnie, rozwijamy miasto i obszar wiejski wg

ich założonych funkcji przestrzennych. Ważnym elementem zatem jest planowanie przestrzenne, gospodarowanie przestrzenią dla wspólnych jakościowo na wysokim poziomie usług publicznych takich jak komunikacja publiczna, wspólna infrastruktura techniczna np., woda, oczyszczalnie itp. Priorytetem jest transport i komunikacja w tym interent. Na obszary wiejskie często przenosi się działalność gospodarczą, szukając dogodnych, tanich, i dobrze przygotowanych terenów. Należy też zwiększać dostępność do usług społecznych, od przedszkoli, szkół, podstawowej opieki medycznej, do opieki nad niepełnosprawnymi i osobami starszymi. Ponadto wartością o którą można oprzeć rozwój twórczej przedsiębiorczości jest dziedzictwo kulturowe, kultura lokalna oraz walory turystyczne i przyrodnicze.

Zagospodarowanie przestrzenne. Ład i porządek przestrzenny w poszanowaniu tradycji

Województwo podkarpackie cechuje jedna z najkorzystniejszych w Polsce struktura osadnicza. Równomierne rozmieszczenie ośrodków miejskich oraz skupienie zabudowy wzdłuż dróg kształtuje pasmowo – węzłowy układ osadniczy. Miasta o randze ponadregionalnej, które mogą pełnić rolę ośrodków wzrostu to: Rzeszów – miasto wojewódzkie stanowiące centrum potencjalnego obszaru metropolitalnego, międzynarodowego oraz Przemyśl – jedyne duże miasto przy wschodniej granicy Unii Europejskiej i znaczący ośrodek współpracy polsko-ukraińskiej jako swoista brama wschodnia. Należy także rozwijać regionalne aglomeracje krośnieńsko – jasielską jak i tarnobrzesczo – stalowowolsko – niżańską aby wzmacniały swoje funkcje ponadregionalne. Strukturę osadniczą wzmacniają miasta, które mogą rozwijać się jako ośrodki o znaczeniu regionalnym, pełniąc rolę lokalnych centrów wzrostu, są to: Dębica, Jarosław, Jasło, Krosno, Mielec, Sanok, Stalowa Wola i Tarnobrzeg.

Priorytetem rozwoju województwa jest dobre skomunikowanie ośrodków wzrostu oraz obszaru metropolitalnego: z pozostałymi miastami województwa, z przejściami granicznymi usytuowanymi w obszarze województwa, z systemem komunikacyjnym krajowym i międzynarodowym. Poprawa dostępności komunikacyjnej wpłynie na większą integrację wewnątrz regionu, a także wzrost atrakcyjności województwa i aktywności gospodarczej, turystycznej (organizację kongresów, obsługi masowej i wyspecjalizowanej turystyki biznesowej), rozwój usług kultury i edukacji. Utworzenie obszaru metropolitalnego i wzmocnienie rangi ośrodków wzrostu zwiększy zasięg obszarów zurbanizowanych wokół miast i wymagać będzie koordynacji przestrzennej przy wyznaczeniu terenów do zabudowy produkcyjnej, usługowej oraz komunikacji ponadlokalnej. Województwo posiada jeden z najniższych w kraju wskaźników

urbanizacji. Rozwój ośrodków wzrostu i kształtowanie obszaru metropolitalnego powinno wpłynąć na wzrost dynamiki gospodarczej i doprowadzić do tworzenia nowych miejsc pracy oraz do zwiększenia liczby ludności zamieszkałej w miastach. Jednocześnie wprowadzenie proponowanych w Programie zadań, stanowi szansę na uniknięcie skutków wynikających z realizacji przypadkowej lub kolizyjnej zabudowy na obrzeżach miast lub na terenach wiejskich. Kolejnym priorytetem dla rozwoju województwa jest wykorzystanie jego położenia przy granicy wschodniej. Należy doprowadzić do modernizacji dróg gminnych i powiatowych, prowadzących do granicy państwa i rozbudowy powiązań komunikacyjnych (obwodnic, mostów, parkingów strategicznych). Udostępnienie terenów przygranicznych uaktywni je gospodarczo, jak również umożliwi wzrost ruchu turystycznego. Pilnym zadaniem jest sporządzenie planów miejscowych dla terenów planowanych do zagospodarowania na cele ponadlokalne, związane z rezerwą terenów pod budowę obwodnic i głównych dróg, a także zbiorników retencyjnych lub retencyjno – rekreacyjnych oraz zabezpieczeń przeciwpowodziowych. Skutki finansowe związane ze sporządzaniem tych planów i z tytułu ich uchwalania przez gminy wymagają dofinansowania z budżetu państwa np. w odniesieniu od liczby mieszkańców lub powierzchni gminy. Ponadto wskazane jest utworzenie funduszy celowych, związanych z realizacją zadań służących osiągnięciu celów przyjętych w niniejszym Programie.

Cel główny

- dbałość o dobro wspólne, jakim jest przestrzeń.

Cele szczegółowe:

1. Realizacja polityki przestrzennej w województwie w celu skoordynowania procesu rozwoju i urbanizacji oraz zapewnienia ładu przestrzennego.
2. Wykorzystanie przygranicznego położenia województwa i lepsze skomunikowanie przejść granicznych z wszystkimi miastami województwie.
3. Zachowanie tożsamości i wartości kulturowych województwa oraz wsparcie dla realizacji planów miejscowych sporządzanych w celu ochrony zasobów środowiska kulturowego.
4. Zapewnienie warunków zrównoważonego rozwoju przy prowadzeniu polityki przestrzennej dotyczącej ochrony środowiska wraz z aktualizacją zasad zagospodarowania terenów położonych w obszarach chronionych przyrodniczo.
5. Realizacja zadań z zakresu gospodarki przestrzennej wynikających z realizacji Programu (tj. rezerwa terenów dla realizacji dróg, zbiorników przeciwpowodziowych).

wych, tworzenie obszaru metropolitalnego, planowanie i koordynacja powiększenia terenów urbanizowanych, rewitalizacja obszarów zdegradowanych).

Zadania:

1. Wystąpienie przez samorządy do rządu o skorygowanie prawa, dotyczącego planowania i zagospodarowania przestrzennego w zakresie wzmocnienia systemu planowania przez: wprowadzenie na szczeblu administracji rządowej, organu takiego jak urbanista kraju (odpowiednik generalnego konserwatora zabytków, głównego geodety kraju); zwiększenie roli powiatu w zakresie monitoringu oraz koordynacji zagospodarowania przestrzennego obszarów problemowych, (tj. wykraczających poza teren gminy); utworzenie w powiatach i w większych miastach komórki do spraw planowania i zagospodarowania przestrzennego; dofinansowywanie z budżetu państwa zadań samorządów w zakresie planowania; utworzenie funduszy interwencyjnych na potrzeby realizacji planów związanych z realizacją celów publicznych; ujednoclenie zasad organizacji i finansowania komisji urbanistyczno – architektonicznych.
2. Zapewnienie w każdej gminie odpowiednich środków na wykonywanie zadań z zakresu gospodarki przestrzennej oraz funkcjonowania komisji urbanistyczno – architektonicznych.
3. Wprowadzenie zasad egzekwowania obowiązku współfinansowania opracowań planistycznych przez organy administracji państwowej, wojewódzkiej, powiatowej i inwestorów.
4. Pozyskiwanie przez gminy gruntów pod inwestycje i rezerwację terenów na cele publiczne. Prowadzenie dalszych prac scaleniowych.
5. Aktualizacja planu zagospodarowania przestrzennego województwa z uwzględnieniem polityki dotyczącej Polski Wschodniej i rozwoju regionu.
6. Opracowanie planu zagospodarowania przestrzennego metropolii podkarpackiej oraz obszarów problemowych, wyznaczanych w planie województwa.
7. Doprowadzenie do opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących tereny niezbędne dla realizacji celów publicznych (np. obwodnic, mostów, lotnisk i lądowisk, zbiorników retencyjnych).
8. Podjęcie przez gminy, w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, prac nad rewitalizacją zaniedbanych historycznych fragmentów miast wraz z objęciem tych terenów miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

9. Sporządzenie opracowań planistycznych związanych z uaktualnieniem granic i zasad zagospodarowania terenów położonych w obszarach chronionych wraz z ochroną krajobrazu i tworzeniem parków kulturowych.
10. Opracowanie planów miejscowych dla terenów przemysłowych (lub popełgeerowskich) w celu ich ponownego zagospodarowania lub rekultywacji.

Planowanie przestrzenne powinno stać się bardzo ważnym instrumentem polityki regionalnej pozwalającej na lepsze wykorzystanie zasobów regionu, jego atutów aby w ten sposób wzmocnić działania samorządów w budowaniu konkurencyjności swoich gmin jak i województwa. Planowanie przestrzenne to też wskazywanie problemów społeczno-gospodarczych, które występują lokalnie na które samorząd musi reagować. Planowanie przestrzenne nie może kończyć się na granicy gminy, powiatu bo rozwiązywanie problemów dotyczy pewnego obszaru lub grup społecznych i stąd ważne jest kierowanie się obszarem funkcjonalnym a nie administracyjnym.

Ochrona środowiska. Celem zrównoważony rozwój

Ochrona środowiska jest stałym elementem rozwoju cywilizacji, w związku z czym problematyka ochrony środowiska jest niezwykle obszerną dziedziną, która obejmuje całokształt działań zmierzających do zachowania, restytucji oraz zapewnienia trwałości zasobom przyrody. Władze administracyjne powinny zapewnić, poprzez politykę zrównoważonego rozwoju, bezpieczeństwo ekologiczne i dostęp do zasobów przyrody współczesnemu i przyszłym pokoleniom. Jednak problematyka ochrony środowiska naturalnego nie dotyczy tylko władz publicznych. Człowiek jest jednym z elementów środowiska. Nie umiemy i pewnie nie chcielibyśmy żyć w oderwaniu od niego. Działalność ludzi, głównie gospodarcza, powoduje większe lub mniejsze uciążliwości dla środowiska, zarówno poprzez zajęcie terenu, jak też przez jego zanieczyszczanie. Odpowiedzialność za ochronę zasobów natury spoczywa na wszystkich podmiotach gospodarczych, dlatego w pełni szanując zasadę zrównoważonego rozwoju, należy szukać takich kierunków i sposobów rozwoju, które doprowadzą do poprawy stanu środowiska i systemu jego ochrony w województwie. Połowa obszaru województwa to obszary w różnym stopniu objęte ochroną. Musimy brać to pod uwagę jako ograniczenie i atut.

Cel główny

- rozwój regionu zgodny z polityką ekologiczną państwa, a szczególnie zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańców, utrzymanie i poprawa stanu zasobów przyrodniczych.

Cele szczegółowe:

1. Właściwa polityka przestrzenna w województwie oparta o plany zagospodarowania przestrzennego, stanowione w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju.
2. Przeciwdziałanie skutkom gwałtownych zjawisk atmosferycznych, w tym poprzez podniesienie naturalnej i sztucznej retencji wód.
3. Zachowanie i odtwarzanie rodzimego bogactwa przyrodniczego i walorów krajobrazowych.
4. Uzyskanie na całym obszarze województwa jakości powietrza atmosferycznego i klimatu akustycznego, zgodnych z obowiązującymi standardami.
5. Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów oraz bezpieczne dla środowiska ich zagospodarowanie.
6. Rozwój terenów zielonych.
7. Zapobieganie i likwidacja zanieczyszczenia powierzchni ziemi.
8. Kształtowanie świadomości ekologicznej oraz propagowanie proekologicznych form działalności gospodarczej.
12. Utrzymanie we właściwym stanie istniejących form ochrony przyrody w województwie, racjonalizacja przebiegu ich granic i obowiązujących zakazów.

Zadania:

1. Budowa i modernizacja zakładów zagospodarowania odpadów, w tym szczególnie komunalnych i medycznych, zgodnie z przyjętymi planami gospodarki odpadami.
2. Rozwijanie infrastruktury recyklingu i wdrażanie systemu selektywnej zbiórki odpadów w województwie dostosowanej do potrzeb istniejących i projektowanych instalacji zagospodarowania odpadów.
3. Budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody, zbiorników wody pitnej dobrej jakości, oczyszczalni ścieków, sieci wodociągowych oraz sieci kanalizacyjnych.
4. Rozbudowa infrastruktury służącej podniesieniu poziomu retencji wód, w tym szczególnie naturalnej, obniżającej prędkość spływu wód oraz budowa zbiorników wodnych, szczególnie suchych, dla potrzeb ochrony przeciwpowodziowej.
5. Monitoring i kontrola obiektów zagrażających środowisku oraz tras przewozu niebezpiecznych substancji przez teren województwa.
6. Stopniowa eliminacja z terenów zwartej zabudowy zakładów stwarzających zagrożenie awaryj przemysłową oraz transportu substancji niebezpiecznych przez te tereny.

7. Likwidacja tzw. dzikich wysypisk śmieci. Wdrażanie systemów pomiaru poziomu zanieczyszczeń, stacji kontrolnych i ostrzegawczych.
8. Stymulowanie działań zmierzających do redukcji emisji przemysłowych, szczególnie poprzez eliminację emisji u źródła jej powstawania.
9. Opracowanie i wdrożenie polityki wykorzystania zasobów naturalnych zgodnej z zasadą zrównoważonego rozwoju, szczególnie w kontekście realizacji dużych inwestycji.
10. Wspieranie zachowania tradycyjnych praktyk gospodarczych na terenach przyrodniczo cennych, jak również rolnictwa ekologicznego.
11. Promowanie zachowań proekologicznych, w tym szczególnie w zakresie postępowanie z odpadami.
12. Opracowanie map cyfrowych terenów cennych przyrodniczo, zwłaszcza wyznaczonych form ochrony przyrody.
13. Opracowanie i realizacja programów redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz hałasu.

Osiągnięcie zamierzonych celów poprzez realizację wskazanych w programie zadań winno zapewnić możliwości stałego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa obecnie – jak i w przyszłości oraz utrzymanie dobrego stanu środowiska przyrodniczego i warunków życia mieszkańców.

Gospodarka wodna, ochrona przeciwpowodziowa, zabezpieczenie przed osuwiskami. Bezpieczeństwo dla mieszkańców i minimalizacja strat gospodarczych

Województwo podkarpackie jest w skali kraju obszarem szczególnego zagrożenia powodziowego i osuwiskowego. Tereny narażone na niebezpieczeństwo powodzi stanowią około 280 tys. ha. Najbardziej zagrożone są tereny położone wzdłuż rzeki Wisły (w północnej części województwa) oraz zlewnia rzeki Wisłoki. Ostatni rok i poprzednie lata wyraźnie dowodzą, że stan zabezpieczenia województwa przed powodzią i osuwiskami jest zły. Pojawienie się na tych obszarach wód powodziowych powoduje wystąpienie ogromnych szkód dla majątku mieszkańców, przedsiębiorstw oraz infrastruktury, a w efekcie ogromne koszty ekonomiczne. Wielkie są również straty ponoszone przez rolnictwo. Zarysowana powyżej sytuacja implikuje konieczność aktualizacji i wdrażania zintegrowanego wojewódzkiego systemu zarządzania gospodarką wodną, obniżającego w znaczny sposób zagrożenie powodziowe.

Cel główny

- stworzenie efektywnego systemu zarządzania zasobami wodnymi województwa, dającego bezpieczeństwo przeciwpowodziowe dla mieszkańców i gospodarki.

Cele szczegółowe:

1. Wdrożenie na szeroką skalę inwestycji poprawiających standard bezpieczeństwa miejscowości zagrożonych powodziami.
2. Zapewnienie środków finansowych pozwalających na prawidłowe utrzymanie infrastruktury przeciwpowodziowej.
3. Wprowadzenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ograniczeń zabudowy terenów zalewowych.
4. Wprowadzenie zintegrowanego systemu zarządzania gospodarką zasobów wodnych.
5. Wdrożenie systemu monitoringu wód śródlądowych.
6. Zwiększenie w obszarze gospodarki wodnej zakresu inwestycji, służących podniesieniu jakości wody wykorzystywanej przez mieszkańców i producentów rolnych.
7. Działania na rzecz zapewnienia odpowiedniej ilości wód powierzchniowych w celu ochrony równowagi biologicznej i zaspokojenia potrzeb rolnictwa i przemysłu.
8. Działania na rzecz ciągłej identyfikacji i dokumentacji miejsc osuwiskowych oraz skuteczne przeciwdziałanie ich zabudowie.

Zadania:

1. Stworzenie systemu dofinansowania inwestycji w sferze gospodarki wodnej i ściekowej ze środków publicznych oraz środków pochodzących z funduszy unijnych.
2. Budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych wzdłuż rzek stwarzających zagrożenie powodziowe w szczególności dla obszarów zurbanizowanych.
3. Budowa i modernizacja zbiorników retencyjnych posiadających rezerwę powodziową, polderów oraz suchych zbiorników, zmniejszających zagrożenie powodziowe.
4. Ustanowienie obszarów ochronnych zbiorników wód śródlądowych.
5. Ochrona przed powodzią w zlewni Wisłoki, w tym budowa zbiorników retencyjnych Kąty-Myscowa oraz Dukla.
6. Ochrona przed powodzią w zlewni rz. Wisłok, w tym budowa zbiornika retencyjnego Rudawka Rymanowska i zabezpieczenie przed powodzią miasta Krosna.
7. Zagwarantowanie wysokich standardów pozyskiwanej wody pitnej i stworzenie systemowych rozwiązań w zakresie zaopatrzenia miejscowości w wodę pitną.

8. Przygotowanie i wdrożenia programu przeciwdziałania i zabezpieczenia osuwisk. Zadania z zakresu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego muszą wynikać głównie z „Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu Górnej Wisły”.

Infrastruktura transportowa. Europejskie okno na Wschód i Północ Europy

Najpoważniejszą barierą dla rozwoju województwa podkarpackiego jest słaba dostępność komunikacyjna, zarówno w układzie wojewódzkim, jak i krajowym. Dotyczy to komunikacji drogowej, kolejowej oraz lotniczej. Inwestowanie w infrastrukturę komunikacyjną o zróżnicowanym charakterze stworzy możliwość dynamicznego rozwoju społeczno-gospodarczego. Poprawa przepustowości dróg i kolei oraz wysoka jakość transportu publicznego pomiędzy poszczególnymi częściami województwa przyczyni się do zwiększenia wewnętrznej integracji regionu. Dostępność komunikacyjna doprowadzi do zniesienia części barier rozwoju gospodarczego, co w efekcie przyniesie wzrost atrakcyjności inwestycyjnej województwa.

Cel główny

- poprawa dostępności komunikacyjnej Podkarpacia.

Cele szczegółowe:

1. Włączenie województwa podkarpackiego w europejską i krajową sieć połączeń drogowych i kolejowych.
2. Włączenie województwa podkarpackiego w dynamicznie rozwijający się, światowy rynek lotniczych przewozów pasażerskich i towarowych.
3. Zwiększenie przepustowości korytarzy transportowych w regionie.
4. Zróżnicowanie połączeń transportowych regionu.
5. Ukierunkowanie rozwoju infrastruktury transportowej w województwie na podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej.
6. Stworzenie efektywnego systemu połączeń wewnątrzregionalnych, zapewniającego spójność komunikacyjną województwa; likwidacja barier dla rozwoju ośrodków lokalnych.
7. Modernizacja substancji dróg i kolei oraz wdrażanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych w obszarze infrastruktury transportowej.
8. Przekształcenie Rzeszowa w ważny ponadregionalny węzeł komunikacyjny, wzmocnienie metropolitalnego charakteru aglomeracji rzeszowskiej.
9. Uruchomienie programu budowy dojazdów do autostrady i drogi ekspresowej.

Zadania:

1. Kontynuacja budowy autostrady A-4 jako strategicznego korytarza transportowego na osi wschód-zachód Europy i wzmocnienie konkurencyjności województwa podkarpackiego w międzynarodowych relacjach gospodarczych.
2. Wznowienie budowy drogi ekspresowej S-19 jako najważniejszego korytarza transportowego dla województw Polski Wschodniej, łączącego południową granicę Polski w Barwinku z granicą białoruską w Kuźnicy Białostockiej.
3. Włączenie województwa w europejski korytarz transportowy północ-południe Europy. Zapewnienie spójności regionów Polski Wschodniej i intensyfikacja wzajemnych relacji gospodarczych.
4. Budowa sieci przejść samochodowych i pieszych na granicy województwa z Ukrainą.
5. Projektowanie i budowa drogi ekspresowej S-74, umożliwiającej efektywne skomunikowanie regionu ze stolicą kraju.
6. Budowa mostu na rzece Wiśle w miejscowości Połaniec, połączona z przebudową i budową nowego odcinka drogi wojewódzkiej Nr 875, co umożliwi efektywne skomunikowanie stolicy regionu z Polską centralną.
7. Budowa obwodnic wokół ośrodków miejskich umożliwiająca bezkolizyjną komunikację w sieci dróg krajowych i wojewódzkich. Udrożnienie ruchu drogowego na obszarze województwa i poprawa funkcjonowania komunikacji na terenie miast.
8. Dalsza modernizacja linii kolejowej nr 71 Sandomierz-Rzeszów. Stworzenie szybkiego połączenia kolejowego stolicy województwa ze stolicą kraju.
9. Modernizacja magistrali kolejowej E-30 Dębica-Medyka. Poszerzenie możliwości transportu pasażerskiego i towarowego na osi wschód-zachód Europy.
10. Podjęcie działań na rzecz stworzenia efektywnej sieci regionalnych połączeń kolejowych, świadczących usługi transportowe o wysokim standardzie, Rzeszów –Jasło i Dębica – Ocice L-25.
11. Dalsza rozbudowa i modernizacja Międzynarodowego Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka jako czynnika wpływającego na poprawę atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej regionu oraz jego dostępności.
12. Rozbudowa i modernizacja lotnisk w Mielcu, Krośnie i Turbi jako lokalnych ośrodków małego ruchu lotniczego (*general aviation*), poprawiających efektywność funkcjonowania systemów logistycznych przedsiębiorstw działających w regionie w specjalnych strefach ekonomicznych.
13. Stworzenie efektywnych systemów komunikacji publicznej na poziomie wszystkich szczebli samorządu terytorialnego ze szczególnym uwzględnieniem obszaru metropolitalnego Rzeszowa.

14. Budowa infrastruktury komunikacyjnej o charakterze turystyczno-sportowym. Utworzenie tras rowerowych, konnych oraz narciarskich.

Kultura fizyczna i sport. Sport dla promocji, zdrowia obywateli i poczucia patriotyzmu

Rozróżnia się dwie główne odmiany sportu: wyczynowy, w którym dominującym czynnikiem jest osiągnięcie jak najlepszego wyniku oraz rekreacyjny, w którym głównie nacisk kładzie się na utrzymanie sprawności fizycznej, odprężenie i dobre samopoczucie. Sport jest ściśle związany z kulturą fizyczną. Kultura fizyczna to część kultury społeczeństwa związana z rozwojem fizycznym człowieka, dbałością o zdrowie, sprawnością, wydolnością fizyczną i pięknem ciała. O rozwoju kultury fizycznej decydują: tradycje, światopogląd, wychowanie, przekonania, system wartości, rozwój nauki, materialny poziom życia, potrzeby indywidualne i społeczne.

Kulturę fizyczną tworzą:

1. Wychowanie fizyczne mające na celu rozwój i podtrzymywanie sprawności oraz wytworzenie nawyków;
2. Rehabilitacja ruchowa mająca za zadanie przywrócenie utraconego z różnych przyczyn zdrowia lub sprawności fizycznej;
3. Rekreacja, która jest czynnym wypoczynkiem i zapewnia regenerację fizyczną i psychiczną przez wykonywanie czynności interesujących, przyjemnych, pozbawionych elementów obowiązku lub przymusu.

Sport wyczynowy zaspokaja potrzebę aktywności ruchowej połączonej z rywalizacją oraz potrzebę dążenia do perfekcji.

Samorządowy Program Rozwoju Sportu i Kultury Fizycznej został opracowany na podstawie analizy działań związanych ze sportem oraz istniejącej bazy sportowej w województwie.

Sport znalazł swoje miejsce w „Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego”, w której duży nacisk położono na rozwój sportu wśród dzieci i młodzieży. Jednym z zadań, które postawił przed sobą samorząd województwa, jest wspieranie rozwoju kultury fizycznej i sportu młodzieżowego. Opierając się na powyższych dokumentach można podkreślić, iż sport ma strategiczne znaczenie dla rozwoju województwa podkarpackiego, gdyż wpływa on na jakość życia mieszkańców, przyczynia się do kształtowania zdrowego społeczeństwa aktywnie uczestniczącego w życiu regionu, zaangażowanego w rozwiązywanie codziennych problemów, a przede wszystkim społeczeństwa wolnego od uzależnień i patologii. Niniejszy Program nie ma charakteru zamkniętego, może i będzie modyfikowany w momencie zmieniających się

przepisów prawa oraz zaistnienia warunków, których nie można było wcześniej przewidzieć.

Zagadnienia z zakresu kultury fizycznej i sportu regulowane są w aktach prawa powszechnie obowiązującego, w tym w najważniejszym akcie, jakim jest Konstytucja. Zgodnie z art. 68 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej władze publiczne są zobowiązane do popierania rozwoju kultury fizycznej zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży.

Zgodnie z obowiązującym prawem (Ustawa o kulturze fizycznej z dnia 18 stycznia 1996 roku, Dz. U Nr 25 poz. 113 z późn. zm.) jednostki samorządu terytorialnego tworzą warunki prawno-organizacyjne i ekonomiczne dla rozwoju kultury fizycznej i realizują własne zadania w tym zakresie. (województwo podkarpackie do tej pory nie wypracowało Wojewódzkiego Programu Rozwoju Kultury Fizycznej i Sportu). Politycy PiS przygotowują taki program, by objął swoim zasięgiem wszystkich mieszkańców regionu, nie tylko dzieci i młodzież, ale także osoby dorosłe.

Program będzie skierowany do jednostek samorządu terytorialnego oraz stowarzyszeń, związków i klubów sportowych, realizujących zadania z zakresu kultury fizycznej i sportu. Wojewódzki Program Rozwoju Kultury Fizycznej i Sportu zawierać będzie diagnozę stanu (ukazanie problemów dotyczących kultury fizycznej i sportu na terenie województwa) oraz główne kierunki rozwoju i działania, niezbędne dla poprawy sytuacji w omawianym obszarze priorytetowym.

Dbałość o prawidłowy rozwój psychofizyczny i zdrowie wszystkich obywateli realizowana jest nie tylko poprzez wychowanie fizyczne i sport, ale również poprzez rekreację i rehabilitację ruchową oraz tworzenie odpowiednich warunków materialno-technicznych do tego niezbędnych. Jest to obowiązek organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, klubów sportowych oraz stowarzyszeń kultury fizycznej i ich związków.

Cel główny

- zwiększenie dostępu do kultury fizycznej i sportu na Podkarpaciu w celu stopniowej poprawy stanu zdrowia mieszkańców oraz zwalczania negatywnych zjawisk społecznych i patologii.

Cele szczegółowe:

1. Stworzenie możliwości organizacyjnych i finansowych dla intensyfikacji i uprawiania sportu w regionie
2. Opracowanie wieloletniego Wojewódzkiego Programu Kultury Fizycznej i Sportu.
3. Promocja środowiska poprzez sport oraz promocja podkarpackich sportowców na arenie krajowej poprzez:

- lobbing sportowców i kultury fizycznej w środowisku lokalnym,
 - aktywne działania i lobbing na rzecz liczniejszego przedstawicielstwa we władzach samorządowych,
 - aktywne kontakty z działaczami z innych środowisk.
4. Wsparcie dla powoływania nowych klubów sportowych, najczęściej jednosekcyjnych, z osobowością prawną, rejestrowanych w starostwie.
 5. Określenie sposobów przygotowania większej liczby wykształconych trenerów i warunków wykonywania zawodu trenera.
 6. Szeroka i dobrze wyszkolona kadra trenerska – instruktorska, szkoleniowa i sędziowska podstawą rozwoju sportu, a sportu młodzieżowego w szczególności.
 7. Podniesienie rangi trenera – instruktora jako podstawa dla rozwoju kultury fizycznej i sportu.
 8. Odpowiednia kadra trenerska (nauczyciele) w UKS/SKS; trener-nauczyciel to pierwsza osoba wprowadzająca młodzież w świat sportu.
 9. Motywacyjny system zatrudniania i wynagradzania:
 - szczegółowy zakres zadań i obowiązków trenerów,
 - zasady finansowania i zatrudniania trenerów.
 10. Stworzenie warunków dla dalszego rozwoju budownictwa obiektów sportowych administrowanych przez samorządy lokalne, ze szczególnym uwzględnieniem budowy osiedlowych, miejskich, (i) bądź gminnych ośrodków sportu i rekreacji.
 11. Identyfikacja i ewentualne wykorzystanie istniejących w innych regionach programów samorządowych,
 12. Stworzenie warunków dla powołania Powiatowych Rad Sportu Dzieci i Młodzieży, jako inicjatorów współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży pragnących uprawiać sport kwalifikowany,
 13. Działanie na rzecz umocnienia roli i znaczenia SKS i UKS
 - zwiększenie ilości godzin pozalekcyjnych zajęć sportowych w ramach SKS i UKS,
 - realizacja zasady fair play, tolerancja i szacunek: od lekcji WF poczynając, a na stadionach kończąc.
 14. Zorganizowanie Regionalnej Konfederacji Sportu zrzeszającej wszystkie organizacje terenowe i polskie związki sportowe, realizujące program rozwoju sportu dla wszystkich, sportu wyczynowego, w tym także przygotowań olimpijskich.

Bezpieczeństwo publiczne. Bezpieczni ludzie i ich mienie, bezpieczne drogi, ulice i place

Zadania z zakresu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego należą do kompetencji administracji państwowej, której podlegają powołane do tego służby i straże oraz posiadają środki finansowe na podejmowanie działań w tym kierunku. Jednak znaczna część działań z tego zakresu jest podejmowana przez samorządy, które wspierają administrację państwową w wykonywaniu ich obowiązków, dążąc jednocześnie do poprawy jakości życia mieszkańców. W związku z tym nieustannie należy popierać współpracę samorządów w wydziałach zarządzania kryzysowego, rozbudowując systemy informacyjne, ostrzegawcze, koordynacyjne pomiędzy administracją, właściwymi służbami, a mieszkańcami. Najwięcej zaniedbań występuje jednak w prowadzeniu działań prewencyjnych i zapobiegawczych, a szczególnie w zakresie infrastruktury przeciwpowodziowej. PIS w 2007 roku przygotował Program Ochrony Przeciwpowodziowej w dorzeczu Górnej Wisły jednak nie został on zrealizowany, a kluczowe inwestycje zostały usunięte z krajowych programów operacyjnych i planów inwestycyjnych.

Bardzo ważnym zadaniem administracji jest poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego, w którym samorządy bardzo aktywnie uczestniczą. W prowadzonych inwestycjach drogowych stosują najlepsze rozwiązania techniczne oraz przebudowują niebezpieczne skrzyżowania, budują chodniki dla pieszych (szczególnie w pobliżu szkół), znaki ostrzegawcze oraz parkingi. Podobnie w innych miejscach publicznych, samorządy przyczyniają się do poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego poprzez poprawę oświetlenia, usuwania niebezpieczeństw na placach, parkach, miejscach zabaw dzieci oraz montowania systemów monitoringu.

W województwie podkarpackim bardzo ważną dziedziną działalności samorządów jest utrzymanie i modernizowanie infrastruktury w pasie przygranicznym przylegającym do granicy państwowej ze Słowacją oraz UE z Ukrainą. Duża intensywność ruchu drogowego oraz przekraczania granicy przez liczne grupy osób wymaga dodatkowych działań związanych z utrzymaniem porządku i bezpieczeństwa mieszkańców, a także walki z przemytem i przestępczością.

Niezbędna w aktywności samorządów jest dobra współpraca ze społeczeństwem, z organizacjami społecznymi, parafiami i innymi instytucjami społeczeństwa obywatelskiego oraz uwrażliwianie ich na potrzeby informowania, szkolenia oraz reagowania w sytuacjach zagrożenia lub zaistnienia negatywnych zjawisk społecznych. Reakcja mieszkańców jest koniecznym warunkiem budowania systemu bezpieczeństwa publicznego w województwie.

Przeciwdziałanie bezrobociu. Aktywizacja lokalnego rynku pracy

Gospodarka województwa podkarpackiego wciąż jeszcze odczuwa skutki globalnego kryzysu ekonomicznego, co przejawia się ograniczaniem zatrudnienia w niektórych sektorach gospodarki oraz mniejszym, w porównaniu do lat ubiegłych, przyrostem wolnych miejsc pracy. W okresie kryzysu wiele przedsiębiorstw z regionu dostosowywało koszty pracy do mniejszego popytu poprzez elastyczne formy zatrudnienia, a w mniejszej skali poprzez zwolnienia pracowników. Wskutek tego, w warunkach wzrostu popytu, firmy te, wykorzystując rezerwy, nie zwiększają zatrudnienia.

Na sytuację na rynku pracy regionu niekorzystnie wpływa fakt, że znaczna liczba osób bezrobotnych długo oczekuje na podjęcie pracy. Osoby długotrwale bezrobotne stanowią blisko 50% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Problemem są również niskie kwalifikacje osób bezrobotnych, z których ponad połowa (54%) posiada niski poziom wykształcenia: zasadnicze zawodowe oraz gimnazjalne i niższe. Ponadto utrzymuje się wysoki odsetek bezrobotnych ludzi młodych, którzy stanowią ponad połowę (55,6 %) zarejestrowanych bezrobotnych.

Biorąc pod uwagę cele strategiczne i priorytety wynikające z zapisów Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020 – celem głównym jest **zwiększenie aktywności zawodowej oraz rozwój kompetencji mieszkańców regionu.**

Cele szczegółowe obejmują:

1. Rozwój zasobów ludzkich w regionie poprzez inwestowanie w edukację,
2. Aktywizację osób bezrobotnych oraz wspieranie integracji na rynku pracy,
3. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości oraz rozwoju gospodarki opartej na wiedzy,
4. Doskonalenie usług świadczonych przez instytucje rynku pracy,
5. Rozwój partnerstwa na rynku pracy.

Cel główny i cele szczegółowe realizowane będą poprzez zadania, które mają dotyczyć:

W zakresie rozwoju zasobów ludzkich w regionie:

1. Wsparcia tworzenia programów rozwojowych dla szkół i placówek edukacyjnych,
2. Wsparcia finansowego uczniów szczególnie uzdolnionych znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej,
3. Podniesienia jakości szkolnictwa zawodowego,
4. Upowszechnienia formalnego kształcenia ustawicznego,
5. Doskonalenia zawodowego pracowników systemu oświaty,

6. Rozwoju kwalifikacji pracowników przedsiębiorstw w regionie.

Reforma edukacji sprzed kilkunastu lat spowodowała, że w znacznym stopniu ograniczono system edukacji zawodowej (zasadnicze szkoły zawodowe). Wielu pracodawców oraz specjalistów rynku pracy podnosi potrzebę wzmocnienia szkół zawodowych. Dzisiaj posiadamy wielką liczbę absolwentów bez kwalifikacji zawodowych, za to większość z nich posiada maturę. Cóż z tego, kiedy pracodawcy potrzebują specjalisty? – dotyczy to w szczególności kierunków technicznych.

W zakresie aktywizacji osób bezrobotnych oraz wspierania integracji na rynku pracy:

2. Aktywizacji osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy,
3. Aktywizacji młodzieży narażonej na społeczną marginalizację,
4. Integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych,
5. Integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
6. Wsparcia osób zagrożonych zwolnieniami grupowymi w przedsiębiorstwach.

W czasie obecnego kryzysu gospodarczego, pracodawcy przeprowadzają zwolnienia lub wstrzymali się z decyzjami zwiększenia zatrudnienia. Zastój w rekrutacji dotyka przede wszystkim ludzi młodych. Sytuacja, kiedy młody człowiek, tuż po odebraniu świadectwa ukończenia szkoły, swoje pierwsze kroki kieruje do Urzędu Pracy, jest ze wszech miar negatywna – tak ekonomicznie jak i społecznie. Taki absolwent ze swoimi ideami, marzeniami i dużymi potrzebami rozbija się o skałę braku możliwości znalezienia pracy.

W zakresie wsparcia rozwoju przedsiębiorczości oraz rozwoju gospodarki opartej na wiedzy:

1. Wsparcia samozatrudnienia wśród osób bezrobotnych,
2. Rozbudowy systemu funduszy pożyczkowych i poręczeniowych,
3. Wsparcia tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw na obszarach wiejskich,
4. Zwiększenia transferu wiedzy między sektorem nauki a przedsiębiorstwami regionie,
5. Wsparcia kapitałowego przedsiębiorczości,
6. Wspierania rozwoju firm nastawionych na zaawansowane technologie.

Od wielu lat działania skierowane na samozatrudnienie osób bezrobotnych cieszą się niestabnym zainteresowaniem wśród adresatów. Środki na ten cel są zawsze wykorzystywane w 100 %. Dotacja z Funduszu Pracy, jak również z środków pomocowych Unii Europejskiej pozwala wielu osobom na samorealizację w dziedzinach im najbliższych, w swoim lokalnym środowisku.

W zakresie doskonalenia usług świadczonych przez instytucje rynku pracy:

1. Podnoszenia kwalifikacji pracowników administracji samorządowej,
2. Wzrostu kwalifikacji pracowników instytucji pomocy społecznej i integracji społecznej,
3. Rozwoju systemu informacji o możliwościach kształcenia ustawicznego.

Dynamiczne zmiany na rynku pracy wymuszają ciągłe doskonalenie zawodowe wszystkich instytucji rynku pracy. W okresie ostatnich lat mieliśmy do czynienia z „euforią” na rynku zatrudnienia, po otwarciu dla naszych obywateli zachodnich rynków pracy (lata 2004-2008), jak również i z kryzysem gospodarczym (od 2008). W stosunkowo krótkim czasie widoczna była całkowita zmiana realiów pracy. Instytucje rynku pracy opierają się, jak każda organizacja, na ludziach. Aby w efektywny sposób wypełniać swoje zadanie, pracownicy tych instytucji muszą mieć możliwość (obowiązek) ciągłego doskonalenia zawodowego.

W zakresie rozwoju partnerstwa na rynku pracy:

1. Wspierania inicjatyw edukacyjnych na obszarach wiejskich,
2. Aktywizacji zawodowej mieszkańców obszarów wiejskich,
3. Wsparcia integracji społecznej mieszkańców obszarów wiejskich.

Skuteczność realizowanych działań zależy zarówno od zachodzących procesów gospodarczych wpływających na rozwój województwa, jak również od tworzenia warunków do aktywności partnerów na rynku pracy. Odbywać się to powinno poprzez zwiększanie dostępności do zachęt dla przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy. Nie można zapominać również o działaniach zwiększających w sposób ciągły kompetencje zawodowe osób pracujących, jak też osób wchodzących na rynek pracy.

Programując i podejmując różnorodne kierunki działań w zakresie przeciwdziałania bezrobociu, z myślą o pozyskaniu środków Unii Europejskiej w nowej perspektywie finansowej, należy w szczególności mieć na uwadze Strategię Europa 2020, a zwłaszcza jej projekt pt. „ Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia.”

Gospodarka i nauka. Rozwój oparty na wiedzy

Województwo podkarpackie charakteryzuje się dużym potencjałem rozwojowym, który nie jest w pełni wykorzystywany. Regiony Polski Wschodniej rozwijały się relatywnie wolniej niż pozostałe obszary kraju, dlatego zróżnicowanie wschodu i reszty kraju zwiększa się coraz bardziej. Na przyczyny utrzymywania się niskiego poziomu PKB na mieszkańca w województwie podkarpackim, jak i w innych województwach wschodnich, w stosunku do średniej krajowej składają się: niska efektywność działalności rolniczej, słabo rozwinięty sektor usług, niewielki udział branż wysokiej technologii w strukturze produkcji przemysłu, niska innowacyjność przedsiębiorstw, w tym złasz-

cza z sektora MSP oraz niska podaż nowoczesnych rozwiązań technologicznych ze strony ośrodków naukowych i badawczo-rozwojowych, jak również ich słabe wykorzystanie w regionalnej gospodarce.

Problemem są kwalifikacje pracowników i wynikająca z tego mała produktywność jest problemem, któremu trzeba stawić czoła. Polityka regionalna musi dostarczyć czynników podażowych do wiedzy bo w tym tkwi słabość. Potrzebne są dobre uczelnie i nie wszystkie osiągną europejski poziom ale tego oczekujemy od Uniwersytetu Rzeszowskiego i Politechniki Rzeszowskiej, które będą współpracowały i innymi podkarpackimi uczelniami. Potrzebne są dobrze wyposażone laboratoria, centra wiedzy i badań naukowych, przyciągnięcie dobrej kadry z Polski i zagranicy. Dla kreatywności i innowacyjności uczelnie są kotłem zamachowym, ale to się dzieje tam gdzie prowadzone są badania na rzecz gospodarki.

Rzeszów, jako potencjalna metropolia, charakteryzuje się zróżnicowaną strukturą gospodarki funkcjonującej na obszarze aglomeracji. Stawiając na rozwój działalności o charakterze innowacyjnym, ma szansę na generowanie zwiększonej wartości dodanej, a tym samym na przyspieszenie rozwoju obszaru metropolitalnego.

Poprawa konkurencyjności gospodarki regionalnej oraz skali dyfuzji nowoczesnych rozwiązań innowacyjnych powinna być wspierana poprzez zastosowanie opartego na klastrach modelu polityki intraregionalnej, szczególnie akcentującego zwiększanie współpracy pomiędzy sferą nauki i przedsiębiorstwami oraz promującego powstawanie regionalnych sieci innowacyjnych.

Podkarpacie musi być wiodącym ośrodkiem w zakresie kreowania opinii i oddziaływania na rzecz utrzymania przez UE oraz rząd polityki spójności, minimum na dotychczasowym poziomie i z zastosowaniem dotychczasowych instrumentów. Przykładem niech tu będą bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorców, których likwidację zapowiada Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Wyzwaniem dla Podkarpacia i jego uczelni będzie zapowiadana nowelizacja ustawy o szkolnictwie wyższym. Jej skutki mogą mieć konsekwencje negatywne na długie lata i wpłynąć negatywnie na konkurencyjność gospodarczą naszego regionu. Przy takich działaniach uruchamianie takich instrumentów stymulacji rozwoju jak PO Rozwój Polski Wschodniej będzie nieskuteczne.

Programując cel główny i cele szczegółowe rozwoju Podkarpacia w sferze gospodarki i nauki należy w szczególności uwzględnić zapisy Strategii Europa 2020, a zwłaszcza jej trzech projektów pt. „Polityka przemysłowa w erze globalizacji”, „Unia Innowacji”, oraz „Europejska Agenda Cyfrowa”.

Cel główny

- wzrost konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw regionu podkarpackiego.

Cele szczegółowe:

1. Podniesienie stopnia innowacyjności produktowej, procesowej i organizacyjnej przedsiębiorstw działających w województwie podkarpackim.
2. Wzrost konkurencyjności firm regionu podkarpackiego na rynkach krajowych i zagranicznych oraz stworzenie mechanizmu promocji marek regionalnych.
3. Intensyfikacja procesu przemian strukturalnych w gospodarce województwa podkarpackiego, wzrost znaczenia sektora usług, modernizacja sektora rolno-spożywczego oraz rozwój zaawansowanych technologicznie sektorów przemysłowych.
4. Stymulowanie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, polegającego na zwiększeniu ich możliwości eksportowych, wdrażania innowacji oraz zwiększenia możliwości pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych. Zwiększenie znaczenia regionalnej współpracy kooperacyjnej wiodących firm regionu z sektorem MSP oraz rozwój różnych form *outsourcingu* i *outsourcingu*.
5. Stworzenie systemu instytucji okołobiznesowych, tworzących infrastrukturę wsparcia dla rozwoju firm i zwiększenia ich możliwości aplikacyjnych w zakresie pozyskiwania środków pomocowych z funduszy Unii Europejskiej.
6. Rozwój sieci powiązań oraz kanałów dyfuzji wiedzy pomiędzy przedsiębiorstwami funkcjonującymi w regionalnym układzie gospodarki, jak również pomiędzy firmami a jednostkami samorządu terytorialnego, regionalnym systemem edukacyjnym, ośrodkami naukowymi oraz instytucjami okołobiznesowymi.
7. Implementacja w sferze polityki rozwoju regionu rozwiązań z zakresu polityki klastrów (cluster-based policy). Kluczowe znaczenie ma w tym aspekcie wdrażanie instrumentów realizacji tej polityki na poziomie województw (NUTS-2), przy aktywnym uczestnictwie jednostek samorządu terytorialnego niższych szczebli.
8. Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez optymalizację warunków w zakresie lokalizacji inwestycji ze strony inwestorów zewnętrznych oraz stworzenie spójnej strategii promocji regionu.
9. Stymulowanie rozwoju współpracy transgranicznej, wykorzystującej zmniejszającą się atut położenia regionu przy granicy z Ukrainą i Słowacją.
10. Kształtowanie podaży wysoko wykwalifikowanego kapitału ludzkiego w sposób ściśle zintegrowany z potrzebami regionalnego rynku pracy.

11. Rozwój uczelni wyższych i sektora R&D w zakresie zwiększenia w wymiarze regionalnym podaży nowoczesnych technologii dla firm i sektora publicznego.
12. Rozwój funkcji metropolitalnych Rzeszowa dla utworzenia regionalnego biegunu wzrostu gospodarczego, wykreowania silnego potencjału oraz zbudowania środowiska proinnowacyjnego.
13. Optymalizacja wykorzystania policentrycznego charakteru urbanistycznego Podkarpacia, z wiodącą rolą Rzeszowa jako ośrodka metropolitalnego o centralnym położeniu województwie, Przemysła jako posiadającego ponadregionalne znaczenie głównego ośrodka współpracy transgranicznej oraz pierścienia ośrodków miejskich o charakterze regionalnym: Dębicy, Jarostawia, Jasta, Krosna, Mielca, Sanoka, Stalowej Woli, i Tarnobrzega.
14. Poprawa dostępności komunikacyjnej regionu w układzie krajowym i międzynarodowym, będącej kluczowym elementem strategii podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez dywersyfikację systemu połączeń transportowych oraz stworzenie warunków maksymalizacji efektywności systemów logistycznych firm.
15. Budowa w regionie struktur społeczeństwa informacyjnego, stwarzających nowe możliwości dla rozwoju różnorodnych form e-gospodarki, usług świadczonych on-line, umożliwiających łatwiejszy dostęp do informacji oraz korzystniejszą pozycję firm w obszarze poszukiwań odpowiednich dostawców i kooperantów oraz dających możliwość ekspansji na nowe rynki.

Zadania:

1. Przyspieszenie procesu tworzenia planów zagospodarowania przestrzennego na poziomie regionalnym oraz na poziomie jednostek samorządu terytorialnego niższych szczebli.
2. Rozbudowa infrastruktury okołobiznesowej w postaci różnych ośrodków rozwojowych: parki naukowo-technologiczne i parki przemysłowe, inkubatory technologiczne i inkubatory przedsiębiorczości. W ramach realizacji tego zadania przewiduje się wsparcie dla następujących inicjatyw na obszarze województwa podkarpackiego:
 - Podkarpacki Park Naukowo-Technologiczny Aeropolis,
 - Park Naukowo-Technologiczny w miejscowościach: Przybyszówka, Miłocin i Pogwizdów Nowy,
 - Mielecki Park Przemysłowy,
 - Inkubator Nowych Technologii IN-Tech w Mielcu
 - Tarnobrzski Park Przemysłowo-Technologiczny,

- Park Innowacji Technologicznych i Inkubator Przedsiębiorczości na terenach przemysłowych Huty Stalowa Wola,
 - Park Przemysłowy Stare Miasto w Gminie Leżajsk.
3. Dopasowanie specjalistycznych kompetencji technologicznych (laboratoriów, centrów badawczych) do profilu powstających parków naukowo-technologicznych oraz potencjalnego popytu ze strony firm,
 4. Kompleksowy rozwój funkcji parków naukowo-technologicznych poprzez dywersyfikację form ich działalności, w szczególności w zakresie tworzenia inkubatorów przedsiębiorczości (preinkubatorów oraz inkubatorów akademickich, tworzonych przy współpracy z uczelniami wyższymi), usuwającego niebezpieczeństwo zatrzymania rozwoju parku.
 5. Wdrożenie nowego menedżerskiego modelu zarządzania parkami przemysłowymi i naukowo-technologicznymi, w miejsce obecnie preferowanego modelu, opartego na administrowaniu technicznym i braku wyrazistej strategii specjalizacji.
 6. Dalszy rozwój specjalnych stref ekonomicznych istniejących na terenie województwa podkarpackiego (SSE *Euro-Park* w Mielcu, SSE w Tarnobrzegu).
 7. Intensyfikacja procesu przygotowywania terenów pod inwestycje na obszarach poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, połączzonego z rozwojem potrzebnej infrastruktury technicznej.
 8. Stworzenie systemu wsparcia dla powstawania nowych przedsiębiorstw w sektorze MSP, które stanowić będą zbiór potencjalnych kooperantów i poddostawców wiodących firm regionu (w szczególności w obszarze działalności funkcjonujących w regionie klastrów). Za kluczowe elementy wsparcia należy uznać:
 - system funduszy i instrumentów finansowych wspierających działalność przedsiębiorstw,
 - tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości technologicznych, stwarzających warunki do powstawania firm technologicznych i odpryskowych,
 - system doradztwa głównie w zakresie pozyskiwania środków finansowych na powstanie i rozwój przedsiębiorstw, tworzenia biznesplanów oraz wdrażania rozwiązań innowacyjnych.
 9. Pomoc w zakresie inicjowania oraz wsparcie finansowe dla funduszy typu *venture capital* oraz *seed capital* (w tym wsparcie dla tworzonego przez klaster Dolina Lotnicza funduszu typu *venture capital*), wspierających powstawanie nowych firm.
 10. Tworzenie nowych i rozwijanie dotychczas istniejących instytucji pośredniczących w procesie transferu wiedzy i technologii (Centra Transferu Technologii).

11. Dostosowanie istniejącego systemu edukacyjnego (obejmującego system szkół średnich, zawodowych, wyższych, instytucji szkoleniowych i centrów kształcenia ustawicznego) w celu rozwijania wyspecjalizowanych i wysoko wykwalifikowanych zasobów ludzkich w regionie, odpowiadających potrzebom firm tam działających.
12. Organizacja wyspecjalizowanych programów edukacyjnych i szkoleniowych, ściśle zintegrowanych z potrzebami regionalnej gospodarki, rozwój systemu staży i praktyk zawodowych, stworzenie sieci centrów kształcenia praktycznego i centrów kształcenia ustawicznego, funkcjonujących jako centra doskonałości klastrów.
13. Wypracowanie regionalnej strategii promocji walorów inwestycyjnych regionu oraz wysokiego standardu obsługi nowych i potencjalnych inwestorów. W tym celu należy podjąć działania na rzecz koordynacji jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych w samorządach za promocję JST oraz rozszerzyć zakres wykorzystania w tej dziedzinie Centrum Obsługi Inwestora, działającego w ramach RARR.
14. Promocja marki regionu oraz działających w regionie klastrów, skupiających wiodące firmy.
15. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, wykorzystującej rozwiązania informacyjne z zakresu nowoczesnych technologii (np. sieć Internetu szerokopasmowego).
16. Identyfikacja nowych i potencjalnych klastrów na poziomie regionalnym i lokalnym oraz wsparcie dla istniejących klastrów wiodących branż gospodarki regionalnej. Za zidentyfikowane obszary koncentracji firm o wiodącym znaczeniu w gospodarce regionu i masie krytycznej wystarczającej do sformalizowania inicjatyw klastrowych należy uznać w regionie podkarpackim sektory: lotniczy, elektroniczny i elektromaszynowy, chemiczno-farmaceutyczno-kosmetyczny, meblarski i spożywczy oraz sferę usług informatycznych i turystycznych.
17. Powołanie zespołów koordynacyjnych dla zbudowania współpracy i właściwego ukierunkowania działań regionalnych agencji i instytucji na wsparcie rozwoju klastrów.
18. Przyciąganie w charakterze nowych inwestorów firm działających w sektorach, w których działają uczestnicy poszczególnych regionalnych klastrów (z naciskiem na inwestycje typu *green field* i *brown field*), między innymi poprzez szeroką akcję informacyjną i promocyjną, prowadzoną przez instytucje publiczne.
19. Specjalizacja instytucji okołobiznesowych (parków technologicznych i przemysłowych, inkubatorów technologicznych i przedsiębiorczości) w obszarach działal-

- ności kompatybilnych z branżami tworzącymi istniejące i potencjalne ponadregionalne klastry.
20. Budowa i rozwój kanałów komunikacyjnych, służących potrzebom klastrów (portale internetowe, bazy danych) przy współudziale jednostek samorządu terytorialnego, regionalnych instytucji i firm.
 21. Wspieranie partnerstwa podmiotów tworzących klastry w układzie interregionalnym i międzynarodowym.
 22. Wykorzystanie środków publicznych służących wsparciu beneficjentów regionalnych do promowania projektów konsorcjalnych.
 23. Budowa infrastruktury technicznej i transportowej dopasowanej do potrzeb wynikających ze specyfiki sektorów promowanych w ramach procesu wspierania rozwoju klastrów.
 24. Dofinansowanie projektów badawczych podejmowanych przez podmioty tworzące zaplecze naukowo-badawcze klastrów oraz wspieranie działań integrujących te programy w ramach ramowych programów badawczych Unii Europejskiej.
 25. Ukierunkowanie prac badawczo-rozwojowych na uczelniach w regionie podkarpackim na badania i prace wdrożeniowe w zakresie technologii związanych z obszarami działalności klastrów.
 26. Wspieranie rozwoju sieci relacji, współpracy, dyfuzji wiedzy i wymiany pracowników pomiędzy ośrodkami naukowymi i badawczymi oraz przedsiębiorstwami i tworzenie w ten sposób regionalnych sieci innowacyjnych.
 27. Wsparcie dla inwestycji w regionalnym sektorze B+R (w tym pomoc publiczna i ukierunkowanie funduszy strukturalnych na centra technologiczne, powstające przy firmach regionu podkarpackiego), w szczególności tworzących nowoczesne rozwiązania technologiczne na potrzeby regionalnej gospodarki oraz rozwoju sektorów wysokiej technologii.
 28. Powstawanie i rozwój Centrów Zaawansowanych Technologii jako warunku znaczącego wzrostu innowacyjności, zwiększenia zaawansowania technologicznego przedsiębiorstw oraz rozwoju potencjału naukowo-badawczego regionu podkarpackiego. Zadaniem takich centrów jest również stworzenie systemu trwałych i efektywnych relacji pomiędzy sektorem przedsiębiorstw a instytucjami naukowo-badawczymi. Współpraca ta jest szczególnie istotna w przypadku sektorów zaawansowanych technologicznie (przemysł lotniczy), w których o pozycji konkurencyjnej firm na zglobalizowanych rynkach światowych decyduje w ogromnym stopniu innowacyjność i zdolność do funkcjonowania przedsiębiorstw jako organizacji uczących się i dokonujących w sposób systematyczny zmian. W ra-

mach realizacji tego zdania, w celu stymulowania i ukierunkowania procesów kreowania w warunkach regionalnych podaży nowych technologii, konieczne jest wsparcie ze środków publicznych (pomocowych) dla następujących inicjatyw regionalnych szkół wyższych:

- Centrum Zaawansowanych Technologii AERONET – Dolina Lotnicza, działające przy Politechnice Rzeszowskiej, którego celem jest prowadzenie badań naukowych z zakresu szeroko rozumianego obszaru lotnictwa (w tym jako priorytetowe kierunki badań zostały określone badania nad nowoczesnymi technologiami produkcyjnymi w branży lotniczej, teleinformatyką lotniczą, systemami awionicznymi, napędami lotniczymi, inżynierią materiałową, inżynierią powierzchni oraz badania z zakresu konstrukcji lotniczych),
- Centrum Usług Informatycznych oraz Centrum Transferu Innowacji i Przedsiębiorczości przy WSliZ w Rzeszowie,
- Park Innowacji Biotechnologicznych przy Wydziale Biotechnologii Uniwersytetu Rzeszowskiego w Weryni,
- Centrum Mikroelektroniki i Nanotechnologii Uniwersytetu Rzeszowskiego,
- Regionalne Centra Innowacji i Transferu Technologii Produkcji, Przetwarzania oraz Marketingu w Sektorze Rolno-Spożywczym przy Uniwersytecie Rzeszowskim – Zalesie.

Polityka regionalna i fundusze europejskie. Wyzwania dla unowocześnienia regionu

Program działań w sferze polityki regionalnej

Efektywność wykorzystania środków pomocowych z funduszy Unii Europejskiej determinuje w znacznej mierze zdolność regionu do podniesienia poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego i tym samym przyczynia się w zasadniczy sposób do nadrobienia opóźnień w stosunku do rozwiniętych regionów Europy Zachodniej. Wynika z tego fakt, że od umiejętności programowania rozwoju i właściwego określania priorytetowych celów przez administrację samorządową zależy stopień wykorzystania potencjalnych możliwości. Kluczowe jest zatem kreowanie przez władze regionalne i lokalne instrumentów oraz generowanie projektów przyczyniających się do realnego wzrostu gospodarczego regionu. W powyższym zakresie istotny jest wybór priorytetów, jakie zostaną postawione przed województwem do wykonania. Priorytety powinny w najwyższym stopniu być zgodne ze Strategią Rozwoju Województwa oraz Planem Przestrzennym Województwa Podkarpackiego.

Cel główny

- wszechstronny rozwój społeczno-gospodarczy województwa podkarpackiego.

Cele szczegółowe:

1. Znaczące zmniejszenie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego pomiędzy województwem podkarpackim a rozwiniętymi regionami Unii Europejskiej.
2. Przyspieszenie dynamiki rozwoju Podkarpacia w celu wyrównania poziomu życia mieszkańców w stosunku do bogatszych regionów kraju.
3. Zwiększenie wartości kapitału ludzkiego w regionie poprzez poprawę jakości systemu edukacyjnego, zwiększenie zakresu wykorzystywania nowoczesnych multimedialnych metod nauczania oraz dostosowanie profilu kwalifikacji regionalnego potencjału ludzkiego do potrzeb pracodawców działających na podkarpackim rynku pracy.
4. Rozbudowa infrastruktury transportowej województwa w celu poprawy dostępności komunikacyjnej regionu oraz usprawnienia systemu połączeń wewnątrzregionalnych.
5. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej, podnosząca jakość życia mieszkańców w gminach.
6. Rozwój infrastruktury informatycznej regionu, tworzący warunki powstania społeczeństwa informacyjnego.
7. Racjonalne wykorzystanie terenów NATURA 2000 oraz terenów o wysokich walorach przyrodniczych w województwie.
8. Racjonalne wykorzystanie potencjału służby zdrowia.
9. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich i stymulowanie procesów modernizacji rolnictwa.
10. Kreowanie warunków podnoszenia międzynarodowej i krajowej konkurencyjności przedsiębiorstw regionu oraz stymulowanie ich innowacyjności.

Zadania:

1. Efektywne wykorzystanie środków finansowych pochodzących z funduszy strukturalnych UE, dofinansujących projekty, które będą realizowane w ramach programów:
 - Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej,
 - Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,
 - Program Operacyjny Kapitał Ludzki,
 - Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka,
 - Program Operacyjny Rozwój Obszarów Wiejskich,

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego.
- 2. Stworzenie regionalnej infrastruktury szkoleniowo-doradczej dla zwiększenia zakresu wykorzystania środków pomocowych.
- 3. Wykorzystanie środków pomocowych UE na intensyfikację współpracy transgranicznej (Program Polska-Ukraina-Białoruś).
- 4. Multiplikacja inwestycji w sferze infrastruktury, budownictwa, nowoczesnych technologii, rolnictwa i turystyki w wyniku efektywnego wykorzystania środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
- 5. Finansowanie szerokiej działalności edukacyjnej i szkoleniowej w skali województwa ze środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Społecznego.
- 6. Wykorzystanie funduszy UE do wspierania oddolnych inicjatyw lokalnych i działań partnerskich.
- 7. Podejmowanie działań planistycznych, programowych i projektowych, przygotowujących samorządy wszystkich szczebli, a szczególnie samorząd województwa i jego instytucje do programowania przyszłej perspektywy finansowej.

Administracja. Urzędy przyjazne obywatelom

Rozwój województwa podkarpackiego w wymiarze gospodarczym, społecznym i terytorialnym wymaga sprawnej, efektywnej i przyjaznej administracji rządowej i samorządowej. Istnieje zatem potrzeba wzmocnienia potencjału administracyjnego na wszystkich jej poziomach (wojewódzkim, powiatowym i gminnym) i jej skuteczności instytucjonalnej na rzecz aktywnego zarządzania polityką publiczną na zasadach subsydiarności i partnerstwa. Umiejętne kierowanie i zarządzanie procesami rozwoju, włączanie administracji w główne nurty społeczne i gospodarcze oraz zapewnienie odpowiednich procedur i środków finansowych warunkuje możliwość budowania kapitału społecznego i trwałego rozwoju regionu.

Cele:

1. Wzmocnianie partnerstwa pomiędzy poszczególnymi szczeblami samorządu terytorialnego, administracją rządową, uczelniami, organizacjami pozarządowymi, instytucjami otoczenia biznesu oraz przedsiębiorstwami prywatnymi.

Obecnie mamy sytuację znacznego rozproszenia zadań i kompetencji, a także publicznych środków finansowych pomiędzy administracją samorządową, rządową i licznymi instytucjami realizującymi zadania poszczególnych resortów (rolnictwa, rozwoju obszarów wiejskich, transportu, ochrony środowiska, edukacji, polityki społecznej, innowacyjności itp.). Każda z tych instytucji realizuje różną politykę, kieruje się innymi procedurami i wydatkuje znaczące środki budżetowe, kierując się własnymi

kryteriami. Istnieje zatem potrzeba koordynacji działań i instrumentów finansowych oraz zwiększenia ich spójności, synergii pomiędzy administracją rządową i samorządową poprzez utrwalanie wzorów partnerskiej współpracy. Ważnym czynnikiem partnerstwa jest budowanie trwałych relacji pomiędzy administracją a środowiskami naukowymi, przedsiębiorstwami oraz instytucjami pozarządowymi. Współpraca ta przyczyni się do zwiększenia aktywności obywatelskiej na rzecz dobra wspólnego oraz do lepszego wykorzystania potencjału naukowego, technologicznego, innowacyjnego instytucji oraz potencjału mieszkańców w zakresie ich przedsiębiorczości, wiedzy i umiejętności w różnych dziedzinach. Dzięki włączeniu do współpracy licznych instytucji i środowisk, rola administracji będzie ewoluować w kierunku strategicznego zarządzania rozwojem, zyska znaczenie animatora życia społecznego i gospodarczego, a nie będzie jak dotychczas tylko strażnikiem poprawności prawnej i proceduralnej. Ponadto koncentracja na realizacji wspólnych zadań pozwoli na ukierunkowanie administracji na osiąganie celów i najlepszych rezultatów podejmowanych decyzji oraz ocenie merytorycznej, a nie tylko proceduralnej. Do tego celu potrzebna jest kompetentna kadra urzędnicza, która stanowi ważny potencjał wpływający na sprawność instytucjonalną administracji.

2. Budowanie efektywnej i skutecznej administracji.

Efektywność i skuteczność administracji publicznej zależy przede wszystkim od:

- kompetencji osób zarządzających i ich utożsamiania się z dobrem wspólnym,
- wysoko wykwalifikowanej kadry urzędniczej rekrutowanej w drodze konkursu dla kandydatów na stanowiska urzędnicze w służbie cywilnej oraz Państwowego Zasobu Kadrowego,
- przejrzystych, jasnych procedur administracyjnych i jawnych procesów decyzyjnych,
- zapewnienia wysokich standardów usług świadczonych na rzecz obywateli, instytucji i przedsiębiorców,
- systemu finansów publicznych pozwalającego na sprawne wykonywanie zadań oraz racjonalnego wykorzystania środków finansowych.

Spełnienie tych warunków przyczyni się do wzmocnienia funkcji zarządzania strategicznego i sprawności instytucjonalnej oraz zwiększenia zaufania mieszkańców wobec działalności administracji.

Wielkim wyzwaniem dla administracji publicznej jest partycypacja w budowaniu społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy. Przejawem aktywności w tym zakresie rozwój systemu e-administracji i szybkie zwiększanie zakresu usług świadczonych on-line.

3. Zapewnienie porządku i bezpieczeństwa publicznego

Wraz z postępowaniem cywilizacyjnym wzrasta zagrożenie katastrofami naturalnymi, technologicznymi, komunikacyjnymi oraz różnymi formami przestępczości. Administracja powinna być zdolna do zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańców i ich mienia oraz bezpieczeństwa działalności gospodarczej i społecznej poprzez dobrze wyposażone służby i strażę oraz dobrą współpracę z nimi i administracją rządową, samorządową w zakresie zarządzania kryzysowego. Oczekuje się, że aktywność administracji nie tylko koncentrować się będzie na szybkim reagowaniu na występujące zagrożenia, ale również podejmowaniu działań prewencyjnych i zapobieganiu powstawania niebezpieczeństw.

Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej. Szczególny instrument pomocy dla Województwa Podkarpackiego

W tej kadencji samorządu wojewódzkiego z racji nakładania się dwóch perspektyw finansowych związanych z funduszami europejskimi, będziemy mieli do czynienia z następującymi działaniami w odniesieniu do PO RPW :

1. Kontynuacja wdrażania PO RPW 2007-2013.
2. Uzyskanie jak największej kwoty z rezerwy wykonania 2007-2013.
3. Prace przygotowawcze do kontynuacji i opracowania programu na lata 2014-2020.
4. Przygotowania koncepcyjne i projektowe projektów do nowo opracowanego Programu.
5. Działania na rzecz pozyskania jak największej ilości środków z tego Programu dla Podkarpacia.

Celem głównym Programu jest **przyspieszenie tempa rozwoju społeczno – gospodarczego Polski Wschodniej.**

Cel główny Programu osiągnąć będzie przez realizację celów szczegółowych, którymi są:

- Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej Polski Wschodniej.
- Rozwój wybranych funkcji metropolitalnych miast wojewódzkich.
- Poprawa dostępności i jakości powiązań komunikacyjnych województw Polski Wschodniej.
- Optymalizacja procesu wdrażania PO Rozwój Polski Wschodniej.

W ramach priorytetów przewidziano wsparcie na rzecz bazy dydaktycznej szkolnictwa wyższego, przedsiębiorczości, w tym innowacyjnej (np. terenów inwestycyjnych, parków przemysłowych, parków technologicznych itp.). Wsparciem objęty zostanie także kompleksowy projekt w zakresie społeczeństwa informacyjnego, wspólny dla wszystkich województw objętych Programem oraz projekty promocji i współpracy, które stworzą platformę dla stałej współpracy międzyregionalnej województw Polski Wschodniej. Najbardziej niepokojąca sprawą są opóźnienia związane z realizacją projektu związanego z budową sieci światłowodowych. Pozostałe projekty wymagają intensyfikacji działań, ale samorząd województwa nie jest beneficjentem tych projektów.

Wsparte zostaną wybrane funkcje metropolitalnych miast wojewódzkich, których rozwój przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców i wizerunku regionu, zwiększa atrakcyjność inwestycyjną oraz bezpośrednio wpływa na zwiększenie możliwości rozwojowych samych mieszkańców. Tu są zadania dla miasta Rzeszowa.

Zadaniem bardzo istotnym a realizowanym PO RPW będzie przewyższenie cech peryferyjności komunikacyjnej województw Polski Wschodniej. W ramach priorytetu wspierane są projekty z zakresu budowy i modernizacji odcinków dróg wojewódzkich, które usprawnią połączenia komunikacyjne pomiędzy województwami, ośrodkami miejskimi oraz poprawią dostęp do terenów inwestycyjnych, atrakcji turystycznych, a także do sieci dróg krajowych lub międzynarodowych i innych miejsc ważnych dla rozwoju gospodarczego regionów. Dofinansowaniem objęta jest budowa i modernizacja obwodnic, mostów, wiaduktów, estakad, oraz węzłów i skrzyżowań w ciągach tych dróg.

Program także służy optymalizacji systemu zarządzania i wdrażania działań oraz upowszechnianiu wiedzy na temat wsparcia dla województw wschodnich ze środków Unii Europejskiej, a także prace nad przygotowaniem dokumentów programowych na następny okres. W ramach tego priorytetu podejmuje się kompleksowe działania na rzecz przygotowania dokumentacji technicznej dla projektów uznanych jako kluczowe dla realizacji zadań i celów Programu.

Dzisiaj alokacja dla Podkarpacia to 478 mln EURO. Kwota ta nie jest oczywiście ostateczna i ma charakter indykatywny, to znaczy że można stracić skutek niezrealizowania projektu, jak i otrzymać dodatkowe środki, gdy taka sytuacja zdarzy się w innych województwach. Dodatkową kwotą, która może być pozyskana do województwa, są środki z rezerwy wykonania, ale ich wielkość zależna jest od jakości i ilości dotychczas wykorzystanych przez województwo środków. Ważne, aby mieć na tą okoliczność interesujące koncepcje, a nawet więcej – gotowe projekty.

Konieczna na dziś jest nowelizacja Strategii Rozwoju Polski Wschodniej. Należy mówić o konieczności nowelizacji z trzech względów: po pierwsze ustawowych, gdyż zmieniło się ustawodawstwo w zakresie polityki rozwojowej w naszym kraju; po drugie ze względów wynikających z samych zapisów strategii, ale nie należy również zapominać o trzeciej przesłance, przesłance merytorycznej wynikającej ze zmieniających się uwarunkowań społeczno – gospodarczych, jak i treści nowych dokumentów strategicznych przyjętych przez rząd.

Przyjęta została przez rząd Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego. Zawarte w niej zapisy mają i będą miały wpływ na strategię Polski Wschodniej. Nie wszystkie zapisy są korzystne dla tej części kraju, pomimo zauważenia problemów pięciu województw najstabilniej się rozwijających. Ta sytuacja powoduje, że należy o ten Program, jego kształt i wielkość funduszy zabiegać bardzo intensywnie. Działania na rzecz pozyskania jak największej ilości środków, z tego programu dla Podkarpacia, muszą sprowadzać się do jak najlepszego przygotowania merytorycznego i projektowego.

Ważnym elementem tych działań są przygotowania koncepcyjne i projektowe do nowo opracowywanego programu.

Strategia i Program Operacyjny RPW zakłada wdrażanie projektów sieciowych, takich jak: Internet szerokopasmowy, trasy rowerowe, strategia promocji gospodarczej, czy strategia promocji turystyki. Kwestią istotną jest, aby te projekty poprzez decyzje o wyborze były skoordynowane z decyzjami projektowymi, jakie zapadają we wszystkich programach operacyjnych i aby to podejście kontynuować w odniesieniu do przyszłych działań. Tylko takie podejście daje tzw. możliwość uzyskania efektu przeskoku cywilizacyjnego. Ta sieciowość projektów wychodzi poza skalę jednego województwa.

O przyszłości programu dla Polski Wschodniej zdecyduje także wiedza, obserwacje, wnioski i plany, jakie ma Komisja Europejska względem regionów zmarginalizowanych. Myślę, że te informacje są bardzo cenne i warto je znać.

Krajowe programy i regionalny program operacyjny. Najważniejsze wyzwania na przyszłość

Czas sprawowania mandatu w samorządzie województwa w najbliższej kadencji zbiega się z czasem dwóch perspektyw finansowych. Dlatego nie może zabraknąć w programie wyborczym odniesień do tego, co będzie priorytetem w nowej perspektywie finansowej, którą przyjdzie nowemu zarządowi przygotowywać w odniesieniu do RPO, jak i krajowych programów operacyjnych. Najistotniejszym

celem na przyszłość jest zapewnienie województwu podkarpackiemu partnerskiej i konkurencyjnej pozycji w Polsce i Europie. Aby go osiągnąć, niezbędnym jest prowadzenie aktywnych działań i zabieganie o współfinansowanie funduszami europejskimi w następujących obszarach:

Gospodarka regionu

- zwiększenie innowacyjności gospodarki regionu – wspieranie współpracy między sferą nauki i gospodarki, stymulowanie i wspieranie rozwoju innowacyjnych klastrów branżowych i partnerstw, wzmocnienie bazy naukowo – dydaktycznej szkół wyższych oraz instytucji badawczo – rozwojowych,
- zwiększenie przedsiębiorczości oraz aktywności gospodarczej mieszkańców województwa, m.in. przez ułatwienie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania (wsparcie funduszy poręczeniowych, pożyczkowych i innych instrumentów wspierających przedsiębiorstwa),
- wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu (profesjonalne przygotowanie terenów inwestycyjnych, opracowanie systemu „zachęt”, działania promocyjne).
- wprowadzenie do nowego RPO priorytetu związanego z wsparciem dla powiatów na południu województwa o wysokiej stopie bezrobocia, dużej emigracji zarobkowej oraz słabej infrastrukturze gospodarczej i komunikacyjnej,

Infrastruktura komunikacyjna

- włączenie województwa w europejską i krajową sieć połączeń drogowych i kolejowych
- włączenie regionu w dynamicznie rozwijający się światowy rynek lotniczych przewozów pasażerskich i towarowych
- stworzenie efektywnego systemu połączeń wewnątrzregionalnych, dojazdów do dróg ekspresowych i autostrady, zapewniającego spójność komunikacyjną województwa; likwidacja barier dla rozwoju ośrodków lokalnych,
- przekształcenie Rzeszowa w ważny ponadregionalny węzeł komunikacyjny, wzmocnienie metropolitalnego charakteru aglomeracji rzeszowskiej.

Infrastruktura energetyczna

- budowa i modernizacja infrastruktury elektroenergetycznej i gazowej,
- budowa i rozbudowa infrastruktury związanej z energią odnawialną.

Obszary wiejskie i rolnictwo

- poprawa struktury gospodarstw rolnych,

- rozwój pozarolniczych źródeł dochodów rolników,
- rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz produktów regionalnych,
- poprawa dostępu mieszkańców wsi do usług publicznych.

Ochrona środowiska i przeciwpowodziowa

- modernizacja i rozbudowa infrastruktury przeciwpowodziowej, w tym zbiorników małej retencji, suchych zbiorników i polderów,
- budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków;
- modernizacja sieci wodociągowych w celu podniesienia jakości wody pitnej,
- objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych wszystkie gospodarstwa województwa

Kapitał społeczny

- wzmocnienie potencjału i rangi uczelni wyższych, państwowych i prywatnych w tym: Uniwersytetu Rzeszowskiego i Politechniki Rzeszowskiej;
- poprawa jakości systemu edukacji oraz dostosowanie kształcenia do potrzeb rynku pracy, upowszechnienie rozwoju nauki i techniki,
- dalsza budowa społeczeństwa informacyjnego, m.in. poprzez rozbudowę szkieletu szerokopasmowej sieci światłowodowej,
- zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu poprzez integrację i aktywizację osób najbardziej zagrożonych, w tym osób niepełnosprawnych
- zwiększenie dostępu do usług medycznych.

Stan techniczny dróg i infrastruktury kolejowej stanowi jedną z podstawowych barier rozwoju regionalnego województwa podkarpackiego. Brak jest głównych arterii drogowych na kierunku wschód-zachód i północ-południe oraz obwodnic miejskich na ciągach dróg krajowych i wojewódzkich, które zdecydowanie poprawiłyby płynność ruchu w miastach. W tej sytuacji należy podjąć działania mające na celu przyspieszenie rozbudowy układu drogowego (w tym A 4, S 19, S 74 oraz budowy nowych i przebudowy istniejących dróg wojewódzkich i dróg do przejść granicznych) oraz modernizację sieci kolejowych (w tym magistrali E 30 i linii państwowej nr 71, połączenia kolejowego Rzeszów – Warszawa przez Tarnobrzeg – linia nr 71 relacji: Ocice – Rzeszów przez Kolbuszową wraz z elektryfikacją), a także rewitalizację linii kolejowej nr 107 Zagórz – Łupków – granicę Państwa oraz Dębica – Ocice L-25.

Lotnisko Rzeszów – Jasionka jest elementem Transeuropejskiej Sieci Transportowej TEN-T i wymaga dalszej rozbudowy w zakresie infrastruktury lotniczej i oko-

lotniskowej. Pozostałe lotniska zlokalizowane na terenie województwa nie posiadają pełnego wyposażenia w odpowiednie urządzenia nawigacyjne i również wymagają modernizacji lub rozbudowy pod kątem dostosowania do wymagań ruchu pasażerskiego bądź towarowego. Lotniska w Krośnie, Turbii, Mielcu i Targowiskach są lotniskami sportowymi, lotnisko mieleckie dodatkowo jest wykorzystywane dla potrzeb tamtejszej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Brak dostatecznej ilości zbiorników retencyjnych powoduje duże niebezpieczeństwo powodziowe, dlatego też bardzo ważna jest budowa i modernizacja obwałowań oraz zbiorników „małej retencji” i wielofunkcyjnych zbiorników retencyjnych, m.in. Kąty-Myscowa,

Kolejną kwestią to poprawa sprawności funkcjonowania regionalnego systemu usług telekomunikacyjnych w tym szerokopasmowej sieci światłowodowej, a także rozbudowa elektroenergetycznego systemu zasilającego wysokiego napięcia, układu rozdzielczego średniego i niskiego napięcia, układu gazowniczego (rozbudowa magazynów do przechowywania gazu w Strachocinie), a przede wszystkim infrastruktury związanej z energią odnawialną (OZE),

Ważną kwestią jest ponadto właściwa gospodarka odpadami, ukierunkowana na ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów, ich segregacji i odzyskiwania. Ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów i wdrażanie nowoczesnych systemów gospodarki odpadami (zamykanie i rekultywacja składowisk odpadów komunalnych oraz likwidacja tzw. „dzikich wysypisk”) jest niezbędne w celu ochrony walorów przyrodniczych i zachowania różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

Jako ważne zadanie stawia się tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki regionu, m.in. poprzez wspieranie: innowacyjności, przedsiębiorczości, integracji ośrodków naukowych i badawczych ze sferą gospodarki, wspieranie sektorów wysokiej szansy, (Dolina Lotnicza, Podkarpacki Park Naukowo – Technologiczny), edukacyjne wzmocnienie regionalnych kadr gospodarki oraz rozwój funkcji metropolitalnych.

Rolnictwo województwa podkarpackiego posiada własną specyfikę, wyróżniającą się przede wszystkim dużym rozdrobnieniem agrarnym, nadmiarem zasobów siły roboczej oraz niską towarowością produkcji rolnej. Wspieranie przedsięwzięć zmierzających do upowszechniania produkcji rolniczej opartej na tradycji, w tym z wykorzystaniem regionalnych odmian i gatunków (rolnictwo ekologiczne), jak również projektów zmierzających do powstawania nowych miejsc pracy poza rolnictwem (usługi socjalne i rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, agroturystyka, itp.), będzie stanowić antidotum na powyższe problemy.

Polityka miejska a rozwój metropolitalny Rzeszowa

Jednym z ważnych elementów kreowania polityki rozwoju, jest jej wymiar miejski. Polityka miejska jako istotna część ogólnej polityki rozwoju prowadzona przez władze publiczne w stosunku do miast powinna być realizowana na wszystkich poziomach zarządzania, tj. krajowym, regionalnym oraz lokalnym. Efektem jej realizacji powinno być przyspieszenie i wzmocnienie tendencji rozwojowych miast Podkarpacia, przede wszystkim poprzez wykorzystanie ich wewnętrznych potencjałów społecznych, gospodarczych, a także geograficzno – przyrodniczych. Istotną sferą tego działania powinno być także dążenie do zmniejszania nadmiernej polaryzacji rozwoju społeczno – gospodarczego wewnątrz miast zwłaszcza w odniesieniu do obszarów zdegradowanych i peryferyjnych dzielnic.

W celu wypracowania skutecznych rozwiązań w zakresie wdrażania polityki miejskiej np. w zakresie rewitalizacji miast czy też pozyskiwania grantów globalnych, niezbędny jest aktywny udział przedstawicieli administracji samorządowej zwłaszcza w procesie przygotowywania zasad krajowej polityki miejskiej, jak również w opracowaniu wytycznych dotyczących kryteriów wyznaczania obszarów funkcjonalnych miast, a także kierunków podejmowanych działań przy wykorzystaniu najbardziej skutecznych instrumentów wdrażania tej polityki.

Skutecznie realizowana polityka miejska powinna niwelować podstawowe problemy, przed jakimi stoją miasta regionu, które dotyczą przede wszystkim miejsc pracy, warunków życia, jak również dalszego rozwoju gospodarczego w warunkach silnie konkurencyjnej gospodarki rynkowej.

Miasta o randze ponadregionalnej, które mogą pełnić rolę ośrodków wzrostu to: Rzeszów – miasto wojewódzkie stanowiące centrum potencjalnego obszaru metropolitalnego, międzynarodowego oraz Przemyśl – jedyne duże miasto przy wschodniej granicy Unii Europejskiej i znaczący ośrodek współpracy polsko-ukraińskiej jako swoista brama wschodnia. Należy także rozwijać regionalne aglomeracje krośnieńsko – jaśnieńską jak i tarnobrzezsko – stalowowolsko – nizańską aby wzmacniały swoje funkcje ponadregionalne. Strukturę osadniczą wzmacniają miasta, które mogą rozwijać się jako ośrodki o znaczeniu regionalnym, pełniąc rolę lokalnych centrów wzrostu, są to: Krosno, Stalowa Wola i Tarnobrzeg, Jarosław, Dębica i Mielec oraz Jasto i Sanok.

Analiza głównych wyzwań i problemów rozwojowych obszarów miejskich Podkarpacia wskazuje, że największe problemy występują w miastach średnich, a zwłaszcza małych, często monofunkcyjnych, położonych na obszarach depresji gospodarczej lub peryferijnie w stosunku do głównego ośrodka regionalnego, czyli Rzeszowa.

Na tym tle Rzeszów, jako główny ośrodek regionalny, charakteryzuje się dość nierównomiernym rozwojem funkcji metropolitalnych, międzynarodowych i wymaga wsparcia w ramach polityki regionalnej przede wszystkim w zakresie takich obszarów jak: nauka oraz badania i rozwój, a także funkcji kontrolno – decyzyjnych, administracyjnych, transportowych, turystycznych oraz gospodarczych.

Prowadzona od kilku lat polityka rozwoju Rzeszowa sprowadzająca się do poszerzenia granic jak i najprostszych zabiegów o charakterze technicznym (np. budowa i poszerzanie ulic oraz parkingów) nie przyniosła oczekiwanych efektów z punktu widzenia globalnego rozwoju miasta jako stolicy województwa. Rzeszów nie wykorzystywał swojego szczególnego położenia geograficznego będąc największym ośrodkiem miejskim w kraju, zlokalizowanym w pobliżu granicy z Ukrainą i Słowacją. Nie organizowano w mieście a jeżeli już to czyniono to sporadycznie i w wąskim zakresie, konferencji i imprez o charakterze krajowym i międzynarodowym, co skutkowało by wzrostem prestiżu i promocji regionu. Co więcej miasto Rzeszów poprzez niektóre decyzje (np. przeniesienie siedziby okręgowego oddziału PZU do Lublina) utraciło na znaczeniu. Wykorzystywaniu dużego potencjału intelektualnego i inicjatyw społecznych nie służył autorytarny sposób sprawowania władzy i zarządzania miastem. Jego władze nie wypracowały również i nie realizowały właściwego modelu współpracy z najbliższymi sąsiadującymi samorządami. Skutkowało to niestety, pomimo pozornych sukcesów w poszerzaniu granic miasta, negatywnym wpływem na rozwój jego funkcji metropolitalnych. W ograniczonym zakresie wykorzystane zostały istniejące w perspektywie finansowej 2007-2013 możliwości realizacji dużych projektów, w tym o charakterze sieciowym, które w sposób kompleksowy wpływałyby na rozwój miasta i jego otoczenia.

Aby jednak przyspieszyć rozwój regionu, niezbędny jest znacznie szybszy niż do tej pory wzrost potencjału ekonomicznego, społecznego i kulturowego metropolii i obszaru metropolitalnego Rzeszowa. Analiza procesów rozwojowych miast wskazuje, że na tym właśnie obszarze mogą gromadzić się największe zasoby intelektualne, które wykorzystując reguły rozwoju gospodarki opartej na wiedzy, w coraz większym stopniu decydować będą o poziomie konkurencyjności miasta oraz będą oddziaływać na pozostałe obszary struktur regionalnych. Dlatego też w ramach obszaru metropolitalnego obligatoryjnym zarządzaniem powinny być objęte przede wszystkim takie sfery aktywności jak: planowanie rozwoju, zagospodarowanie przestrzenne, komunikacja i transport publiczny (zwłaszcza w zakresie budowy zintegrowanych systemów transportowych), ochrona zdrowia, zarządzanie kryzysowe, infrastruktura techniczna (dotycząca m. in. zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepłą i gaz), a także ochrona środowiska (np. w zakresie systemu gromadzenia i utylizacji odpadów oraz odprowadzania ścieków).

W szerszym niż dotychczas zakresie muszą być wykorzystywane możliwości wynikające ze współpracy samorządów sąsiadujących z miastem Rzeszowem. Zdecydowanie w większej skali winny być również brane pod uwagę inicjatywy społeczne różnych środowisk stolicy województwa.

Z całą pewnością rozwój obszaru metropolitalnego powinien być przenoszony także na inne obszary miejskie stanowiące istotne węzły systemu osadniczego regionu. Znacznego wsparcia wymagać będzie zatem budowanie zdolności absorpcyjnych procesów rozwojowych w ośrodkach subregionalnych i lokalnych, a także na obszarach wiejskich znajdujących się w pobliżu miast. W tym celu należy dążyć przede wszystkim do:

- znacznej poprawy powiązań komunikacyjnej miast regionu z głównym ośrodkiem wzrostu – stolicą województwa, m. in. poprzez rozbudowę infrastruktury komunikacyjnej, a także rozwijanie zintegrowanych systemów transportu publicznego,
- poprawy atrakcyjności inwestycyjnej miast subregionalnych, a także obszarów wiejskich przede wszystkim poprzez rozbudowę oraz modernizację infrastruktury służącej lokalizacji inwestycji. Należy także pamiętać o dostosowaniu zasobów ludzkich do zmieniających się potrzeb rynkowych,
- wspierania procesów urbanizacyjnych, m. in. poprzez podejmowanie działań porządkujących chaos przestrzenny na obszarach funkcjonalnych miast.

Ponadto w ramach wyrównywania dysproporcji rozwojowych wewnątrz regionu, zwłaszcza z punktu widzenia zróżnicowanej pozycji miast, należy podjąć działania wspierające te terytoria, na których skoncentrowane są szczególnie negatywne zjawiska społeczno – gospodarcze takie jak: bezrobocie, ubożenie ludności, odpływ ludności, niska produktywność, a także niska dostępność terytorialna. Wsparcie w tym zakresie – także z wykorzystaniem środków z budżetu państwa – powinno dotyczyć przede wszystkim tych obszarów, które same – bez zewnętrznej interwencji – nie będą w stanie zaktywizować własnych zasobów endogenicznych.

Przyszła polityka miejska, jako kluczowy element ogólnej polityki rozwoju kraju, powinna przede wszystkim wzmacniać konkurencyjność polskich miast. Te działania muszą być także wspierane przez samorząd województwa.

